

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД
ТУСГАГДСАН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫН
ЗОРИЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ЯВЦАД ХИЙСЭН
ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАНИЛЦУУЛГА
/2016 оны жилийн эцсийн байдлаар/

Нэг.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зорилго

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зорилгонь Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх тус салбарын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийж, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг тухайн онд тавьсан зорилт, хүрэх түвшинтэй харьцуулан хэрэгжилтийн түвшинг тогтоох, үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж, дүгнэлт гаргах, удирдлагыг үнэн зөв, бодит мэдээллээр хангах, дараагийн шатны төлөвлөсөн зорилтыг бүрэн биелүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Хоёр.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний арга зүй

Хяналтад авсан зорилт, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ, үр дүнгийн үнэлгээ хийхдээ Засгийн газрын 2013 оны 322 дугаар тогтоолоор баталсан “Захиргааны байгууллагын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний нийтлэг журам”-ыг удирдлага болгов.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг шинэ Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгагдсан Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилтийн 2016 оныэхний хагас жилийн тайланг судлах, Улсын бүртгэл статистикийн ерөнхий газраас гаргасан “Монгол улсын статистикийн эмхэтгэл 2015”, “Хөдөө аж ахуй 2015”, Гааль, татварын ерөнхий газраас гаргасан “Барааны экспорт, импортын статистикийн мэдээлэл 2015” болон тухайн ажлыг хариуцсан албан тушаалтнуудтай уулзаж ярилцах, холбогдох газруудаас тодруулга авах замаар цуглуулсан мэдээ, мэдээлэлд үндэслэн гүйцэтгэв.

Төлөвлөсөн арга хэмжээ бүрийн тухайн онд хэрэгжүүлсэн ажлын бодит үр дүнг мөн оны хүрэх түвшинтэй харьцуулан биелэлтийг хувиар тодорхойлж үнэлгээг гаргав. Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээний 2016 оны үнэлгээний түвшинг тогтоохдоо дараах жишгийг баримталсан болно. Үүнд:

- 2016-2020 онд хэрэгжих бол 15 %,
- 2016-2019 онд хэрэгжих бол 25 %,
- 2016-2018 онд хэрэгжих бол 30 %,
- 2016-2017 онд хэрэгжих бол 40 %

Гурав.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүн

Засгийн газрын 2016 оны 121 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам дангаар болон толгойлон хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан 62 зорилтын 160 арга хэмжээг хяналтад авч хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Төлөвлөгдсөн нийт арга хэмжээнээс 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар 3 арга хэмжээ 50 хувь, 48 арга хэмжээ 30 хувь, 84 арга хэмжээ 10 хувийн биелэлттэй байна. Харин 22 арга хэмжээг үнэлэх хугацаа болоогүй, 3 арга хэмжээг үнэлэх боломжгүй байна. Тус салбарын хяналтад авсан арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт дунджаар 18.0 хувь байгаа тул 2016 онд хүрвэл зохих түвшинг “хангалттай сайн” буюу 100 % биелүүлсэн гэж дүгнэж байна.

Төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнүүдийн биелэлтийг бодлогын зорилтоор нь авч үзвэл Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлогын хүрээнд төлөвлөгдсөн 2 зорилтын 2 арга хэмжээний биелэлт дунджаар 20.0 хувь, Эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах бодлогыг хүрээнд 43 зорилтын 130 арга хэмжээний биелэлт дунджаар

18.1 хувь, Нийгмийн бодлогын хүрээнд 3 зорилтын 5 арга хэмжээний биелэлт дунджаар 23.3 хувийн биелэлттэй дүгнэгдлээ. Харин аймаг, орон нутгийн талаар тусгайлан оруулсан 23 заалтын 15 нь үнэлэгдээгүй бол үнэлэгдсэн 8 заалтын хэрэгжилт хамгийн бага буюу дунджаар 10.0 хувь байна. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүн дээр тулгуурлан дараагийн шатны төлөвлөлт, тайлагналтыг сайжруулах талаар зөвлөмж боловсруулж тус яамны холбогдох албан тушаалтанд хүргүүлэн ажиллаж байгаа болно.

Дөрөв. Дүгнэлт

1. Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд ХХААХҮ-ийн салбарт хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан зорилт, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар 18.0 хувьтай дүгнэгдэв. Хэрэгжилтийг бодлогын зорилт тус бүрээр авч үзвэл Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлогын хэрэгжилт 20.0 хувь, Эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах бодлогын хэрэгжилт 18.1 хувь, Нийгмийн бодлогын хэрэгжилт 23.3 хувийн биелэлттэй байна.

2. Улсын Их Хурлын 2016 оны 19 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030” баримт бичгийн Хөдөө аж ахуйн салбарын Зорилт 1, 2, 4-ын 1 дүгээр үе шатны /2016-2020/ арга хэмжээнүүдийн гол заалтуудыг Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгаж оруулаагүй байгаад анхаарал хандуулж, 2017 оны төлөвлөгөө, зорилтот түвшинд тусган хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Тав. Зөвлөмж

1. Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд аймаг, орон нутгийн талаар тусгайлан оруулсан заалтуудыг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хангагдаагүй, 2017 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төсөв батлагдаагүй байгаа нь хэрэгжилт удаашрах нөхцөл байдал үүсгэж байгаа тул эдгээр ажлыг эрчимжүүлэх талаар тусгайлсан арга хэмжээ зохион байгуулах шаардлагатай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД
ТУСГАГДСАН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
САЛБАРЫН ЗОРИЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН
ЯВЦЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТОВЧОО
/2016 оны жилийн эцсийн байдлаар/

Бодлогын зорилт тус бүрээр

Бүлэг	Тэргүүлэх зорилтын дугаар	Зорилтын тоо	Арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн хувь, арга хэмжээний тоо					Хэрэгжилт, өссөн дүнгээр /хувь/
				50	30	10	ХБ	ҮБг	
Нэг. Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах онцгой бодлого	1	2	2	=	1	1	=	=	20.0
Хоёр. Эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах бодлого	2.1.	3	3	=	=	3	=	=	10.0
	2.2.	40	127	3	45	71	8	=	18.6
Гурав. Нийгмийн бодлого	3.1.	1	1	=	1	=	=	=	30.0
	3.2.2	2	4	=	1	1	2	=	20.0
Зургаа. Аймаг, орон нутгийн талаар тусгайлан оруулах заалтууд	6.1-6.21	17	23	=	=	8	12	3	10.0
Дүн			160	3	48	84	22	3	18.0

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД
ТУСГАГДСАН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
САЛБАРЫН ЗОРИЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН
ЯВЦЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТОВЧОО
/2016 оны жилийн эцсийн байдлаар/

Салбар тус бүрээр

Зорилт	Зорилтын тоо	Арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн хувь, арга хэмжээний тоо					Хэрэгжилт, өссөн дүнгээр /хувь/		
			50	30	10	ХБ	ҮБг			
Мал аж ахуйн салбар	15	45	2	16	24	3	=	19.6		
Газар тариалангийн салбар	16	35	=	18	9	6	2	23.3		
Хүнсний үйлдвэрлэлийн салбар	12	25	1	5	15	3	1	16.7		
Хөнгөн үйлдвэр, ЖДҮ, худалдаа, нийтийн хоол, үйлчилгээний салбар	27	55	=	9	36	10	=	14.0		
Дүн			62	160	3	48	84	22	3	18.0

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ТУСГАГДСАН
ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫН ЗОРИЛТ,
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН**
/2016 оны жилийн эцсийн байдлаар/

№	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт	Арга хэмжээний дугаар	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Хүрэх түвшин, Үр дүнгийн үзүүлэлт	Гарсан үр дүн
НЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ ОНЦГОЙ БОДЛОГО						
Тэргүүлэх зорилт №1. Эдийн засагт үүссэн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, макро эдийн засгийн тэнцвэрийг хангах, эдийн засгийн бүтцийг төрөлжүүлж, түүхий эдийн үнээс хэт хамааралтай байдлыг бууруулж, төлбөрийн тэнцлийн эрсдэлийг багасгах, дунд хугацаанд учирч байгаа өрийн дарамтыг бууруулах, эдийн засгийг дархлаатай болгох, улмаар эдийн засаг дунд хугацаанд тогтвортой тэлэх бодлогыг баримтална.						
1	1.17. Таваас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр шинээр бий болгосон хөнгөн, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ.	2	Чиглэлийн яамд, холбогдох байгууллагуудтай хамтран уян хатан нөхцөлтэй зээлээр хөнгөн үйлдвэр, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээг хэрэгжүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮБХЗГ/	2017-2020	Холбогдох хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах	-ХХААХҮ-ийн сайдын 2016 оны А-38 болон ТНБД-ын 2016 оны А-122 дугаар тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг хөнгөн, ЖДҮ-ийн салбарт олгосон зээлийн зарцуулалтын мониторингийг үйлдвэрүүд дээр очиж хийж дүгнэлт гаргасан байна. -Хөнгөлөлттэй зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зээлийн олон хувилбарт төрлийг нэвтрүүлэх хүрээнд 5-аас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр шинээр бий болгосон ЖДҮ эрхлэгчдийг урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжих саналыг боловсруулж байна.
2	1.23. “Үндэсний үйлдвэрлэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.	1	Үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжих хүрээнд "Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр", "Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөр" боловсруулж хэрэгжүүлэх /БТГ, ХөнҮБХЗГ, ЖДҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлагдаж, хэрэгжиж эхлэх	-ХХААХҮЯ-ны ТНБД-ын 2016 оны 12 дугаар сарын 8-ны өдрийн А/157 дугаар тушаалаар “Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр”-ийг боловсруулж батлуулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулан хөтөлбөрийн төсөл, Засгийн газрын шийдвэрийн төсөл, танилцуулга, хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төслийн жагсаалт, байгуулах үйлдвэрүүдийн товч танилцуулгыг боловсруулж Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар

						<p>сарын 14-ний хуралдаанд хэлэлцүүлсэн. Уг хуралдааны 60 дугаар тэмдэглэлд заасны дагуу Засгийн газрын гишүүдээс гарсан саналыг тусган, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хууль болон Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журамд нийцүүлэн боловсруулж, Засгийн газрын хуралдаанд хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.</p> <p>-Боловсруулах үйлдвэрийн байрлал, чиглэлийн талаарх сүүлийн жилүүдэд хийгдсэн, судалгаа, мэдээлэлд анализ хийх, хөтөлбөр боловсруулахтай холбогдуулан хөнгөн үйлдвэрийн салбарын мэргэжлийн холбоод/ Ноос, ноолуурын холбоо, Арьс ширний үйлдвэрлэлийн холбоо, Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо, Хэвлэлийн мэргэжлийн холбоо, Монголын ойчид, модны үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн холбоо, Монголын барилга үйлдвэрлэлийн холбоо, Сав, баглаа боодлын холбоо, дахин боловсруулалтын холбоодтой уулзалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, өнөөгийн байдал, тулгамдаж буй асуудал, хэрхэн цаашид хамтран ажиллах талаар хөтөлбөрт тусгах саналыг нь авч, харилцан санал бодлоо солилцсон.</p> <p>-"Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөр 2014-2016" –ын хэрэгжүүлэх хугацаа дууссан тул хөтөлбөрийг шинэчлэх төслийг боловсруулж байна.</p>
--	--	--	--	--	--	---

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт №2.1. Макро тэнцвэрийг бататгасан олон тулгуурт дотоодын үйлдвэрлэлд түшиглэсэн, тогтвортой эдийн засгийг бий болгон Монгол Улсын үндэсний нийт орлогыг нэмэгдүүлж, дундаж-дээгүүр орлоготой орнуудын эгнээнд буцаан оруулна.

3	2.1. Монгол Улсын Үйлдвэржилтийн газрын зургийг гаргаж, хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	1	Монгол Улсын Үйлдвэржилтийн газрын зургийг экосистем, хүн амын нутагшил, суурьшил, түүхий эдийн нөөц, дэд бүтцийн бодлоготой уялдуулан гаргах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2016-2017	Үйлдвэр-жилтийн газрын зураг гарах	<p>-"Үйлдвэржилт 21:100" хөтөлбөрийн нэгдүгээр хавсралтаар Боловсруулах үйлдвэрлэлийн байрлал, чиглэлийг батлуулахаар төсөл, судалгааг боловсруулах ажлын хүрээнд төслийн жагсаалт, байгуулах үйлдвэрүүдийн товч танилцуулга, байршил чиглэлийн талаар судалгаа хийж түүхий эдийн нөөц, дэд бүтцийн бодлоготой уялдуулахаар ажиллаж байна.</p>
---	---	---	--	-----------	------------------------------------	--

4	2.10. Малын гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, тээвэрлэх, боловсруулах нийлүүлэлтийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлнэ.	1	Арьс шир, малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуурыг боловсруулах, зах зээлд нийлүүлэх нэмүү өртгийн сүлжээг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтаар дэмжих /Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2020	Экспортын бүтээгдэ-хүүн үйлдвэрлэгчдэд эргэлтийн хөрөнгө, техник технологи шинэчлэх зориулал-таар хөнгөлөлттэй зээл олгогдох	-Арьс ир, малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуурыг боловсруулах, зах зээлд нийлүүлэх нэмүү өртгийн сүлжээг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтаар дэмжихээр Азийн хөгжлийн банк, Европийн хөгжлийн сэргээн босголтын банкуудын гадны зээл тусламжид хамруулахаар судалгааг хийж эхлээд байна.
5	2.15. “Итгэлийн зээл”-ийг олгож, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлнэ.	1	“Итгэлийн зээл”-ийг олгож, жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх /ЖДҮХБХЗГ, ЖДҮХС/	2017-2020	150 жижиг, дунд үйлдвэр-лэл эрхлэгчийг хамруулах	-Жижиг, дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдэд “Итгэлийн зээл”-ийг олгох асуудлыг “Сум хөгжүүлэх сан”-ийн зээл олгох журамд өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэхээр санал боловсруулж байна.
Тэргүүлэх зорилт №2.2. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангах зорилгоор “ЭРҮҮЛ ХҮНС-ЭРҮҮЛ МОНГОЛ ХҮН” үндэсний хөтөлбөр, “ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН 21:100” хөтөлбөр, “ҮНДЭСНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ” хөтөлбөр, “МАХ, СҮҮНИЙ АНХДУГААР АЯН”-ыг шинээр эхлүүлж, “АТРЫН-III АЯН”-ыг үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.						
6	2.18. Хүн амын хүнсний хангамжийг тогтворжуулах, стратегийн хүнсний нийлүүлэлтийн улирлын хамаарлыг бууруулах зорилгоор “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг зохион байгуулж, хүн амыг эрүүл, аюулгүй бүтээгдэхүүнээр хангана.	1	Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын хүн амын мах, сүүний хэрэгцээг тогтвортой хангах, улирлын хамаарлыг бууруулах зорилгоор гарал үүсэл нь баталгаажсан, эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага хангасан мал, сүүг үйлдвэр, цехэд нийлүүлсэн малчин, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх эдийн засгийн механизмыг бий болгох, үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан мах, сүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх, мах, сүүний нөөцийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх, /Хү.ҮБХЗГ/	2018-2020	-	-Засгийн газрын 2016 оны 212 дугаар тогтоолоор “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Аяны хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж байна. -Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 14 дүгээр тогтоолын дагуу малчдаас мал, мах худалдан авах зорилгоор мах боловсруулах, мах хадгалах зориулалтын зоорь бүхий аж ахуйн нэгжүүдэд арилжааны банкны болон Хөгжлийн банкнаас олгох зээлийн хүүгийн 8-10 нэгж хувийг хөнгөлөх арга хэмжээний бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна. -ХХААХҮЯ, Арилжааны банк, Хөгжлийн банк хооронд байгуулах гэрээний төслийг боловсруулж холбогдох газруудад хүргүүлсэн.

	2	"Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт"-ыг батлан хэрэгжүүлэх, сурталчлах /Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтын төслийг ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлэх	-“Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт боловсруулах” зөвлөх үйлчилгээний ажил, тайланг 2016 оны 12 дугаар сард хүлээн авсан. Зөвлөх үйлчилгээний хүрээнд баримт бичгийн төслийг мал төхөөрөх болон мах боловсруулах үйлдвэрийн төлөөллийг оролцуулан 2 удаагийн хэлэлцүүлэг хийсэн. Цаашид мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрлэл, худалдаа эрхлэгч нар, холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хэлэлцүүлэг хийхээр төлөвлөсөн. -"Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалт"-ын төслийг Засгийн газрын 2017 оны 11-р сарын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудлын жагсаалтад оруулахаар Хуулийн хэлтэст санал хүргүүлсэн.
	3	Улаанбаатар хотын баруун, зүүн талд эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага хангасан, зориулалтын хөргөлттэй агуулах бүхий мах, махан бүтээгдэхүүний орчин үеийн бөөний худалдааны нэгдсэн төв байгуулахыг бодлогоор дэмжиж, мал төхөөрөх үйлдвэр болон ХАА-н биржийн үйл ажиллагаатай холбох шийдэл гарган ажиллах /БТГ, Хү.ҮБХЗГ/	2019-2020	2019 оноос хэрэгжинэ	Хугацаа болоогүй
	6	4	Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар бага насны хүүхдийн эрүүл мэндийг дэмжих зорилгоор "Үдийн цай" хөтөлбөрийн хүрээнд нийслэлийн ЕБС-ийн бага ангийн сурагчдад өдөр бүр өгөх сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийн хэмжээг 200 граммд хүргэх /Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	ЕБС-ийн 108 мянган хүүхэд хамрагдах

7	2.19. Хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн экспортлох боломжийг бүрдүүлнэ. /Хү.ҮБХЗГ/	1	Ургамлын гаралтай хүнсийг экспортлох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардлагын тухай протоколыг импортлогч оронтой байгуулах, экспортлох боломжийг бүрдүүлэх	2017-2019	БНХАУ-д гурил экспорт-лох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардлагын тухай протоколыг тохирол-цох	Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсад гурил экспортлох асуудлаар эрсдлийн хянан магадлагаа хийхтэй холбогдсон асуулгын тус яамны үйл ажиллагаатай холбоотой хэсэгт хариулан Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газарт хүргүүлэв.
		2	Монгол малын махны физик, химийн үзүүлэлтийн онцлог, давуу талыг шинжлэн судалж тодорхойлон, олон улсын итгэмжлэгдсэн лабораториор баталгаажуулж, махны экспортыг тогтвортой, урт хугацаанд төлөвлөн тодорхойлох, зах зээлийг өргөтгөх, шинэ зах зээлийг нээх	2017-2020	Махны онцлог давуу талыг тогтоох судалгаа хийгдэх	Махны онцлог давуу талыг тогтоох судалгаа хийлгэх зөвлөх үйлчилгээний тендерийг 1-р улиралд багтаан зарлах бэлтгэл ажлын хүрээнд ажлын даалгаврын төслийг Монголын махны холбоотой хамтран боловсруулж байна.
8	2.20. Органик болон зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, энэ чиглэлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх санхүү, хөрөнгө оруулалт, татварын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	1	“Баяжуулсан хүнсний” тухай болон “Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний” тухай хуулийн төслийг хүн амын хооллолтын хэв маяг, олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэн боловсруулах /БТГ/	2017-2019	Шаард-лагатай судалгаа, тооцоог хийх, Баяжуул-сан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримт-лалыг боловс-руулж, УИХ-д өргөн мэдүүлэх	Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн сайдын 2016 оны А-71 дүгээр тушаалаар байгуулсан. Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг УИХ-ын 3 гишүүд 2016 оны 12-р сарын 28-нд УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний тухай хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлагыг тодорхойлохтой холбогдуулан баримтын судалгаа хийж байна.
		2	Органик хүнсний тухай хуульд заасан бүртгэл, баталгаажуу-лалттай холбоотой журам,	2016-2020	Органик хүнсний үйлдвэр-лэлд ашиглахыг зөвшөөр-сөн	-Органик газар тариалан, органик мал аж ахуй, органик зөгийн аж ахуй эрхлэхэд баримтлах журмын төслүүдийг боловсруулж, холбогдох мэргэжилтнүүдээс санал авах, www.mofa.gov.mn

			аргачлал боловсруулж, батлан мөрдүүлэх /Хү.ҮБХЗГ/		бодисын каталоги хэвлүүлэх	цахим хуудасны “төсөл, хэлэлцүүлэг” хэсэгт байршуулж, Захиргааны Ерөнхий хуулийн холбогдох шаардлагад нийцүүлэн цахимаар санал авах, хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулж байна. -Органик газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хөрсний үржил шим, бүтцийг сайжруулах, ургамлын өсөлт идэвхижүүлэх болон ургамал хамгааллын зорилгоор хэрэглэх бодисын жагсаалтын төслийг боловсруулав. -АНУ-ын Холбооны хуулийн Хөдөө аж ахуйн 7 дугаар хэсгийн Хөдөө аж ахуйн Зах зээлийн бүлгийн Органик хүнсний үйлдвэрлэлийн М дэд бүлгийн “Үндэсний Органик программ”-ын 205 дахь хэсэг, “Хүнсний бүтээгдэхүүнийг “Органик”-г тооцож, баталгаажуулах, олон найрлагатай хүнсний бүтээгдэхүүний органик орцын хэмжээг тооцох” аргачлалын төслийг боловсруулав. -Органик хүнсний үйлдвэрлэлд ашиглахыг зөвшөөрсөн бодисын жагсаалтын төслийг боловсруулж байгаа бөгөөд энэхүү жагсаалтыг ХХААХҮ-ийн Сайдын тушаалаар батлагдсаны дараа болон санхүүжилтийн эх үүсвэр шийдэгдсэний дараа каталогийг хэвлүүлнэ.
9	2.21. Аймаг, нийслэл, сум, суурин газруудын хэрэгцээнд тохирсон орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий бага, дунд оврын хүнсний боловсруулах жишиг загвар үйлдвэрийг байгуулахыг дэмжинэ.	1	Сүүний нөөц ашиглалтыг сайжруулж, үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан сүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор орон нутагт сүү, сүүн бүтээгдэхүүний бага, дунд оврын загвар үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх /Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Загвар үйлдвэ-рийн ТЭЗҮ-ийг боловс-руулах	-Аймаг, орон нутгийн сүүний нөөц ашиглалтыг сайжруулах зорилгоор “Монголын Хуурай сүү” корпорацийн дэмжлэгтэйгээр Япон улсын PRECI компанийн шингэн сүүнээс хуурай сүү үйлдвэрлэх тоног төхөөрөмжийг захиалгаар оруулж ирэх бэлтгэл ажлыг хангаж байна. -Энэхүү тоног төхөөрөмжийг суурилуулах, ажиллуулах арга зүйн цуврал сургалтуудыг 2017 оны 2-р сараас эхлэн аймаг, орон нутагт зохион байгуулахаар төлөвлөж байна.
		2	Жимс, жимсгэнэ, чацаргана, ногоогоор эрүүл мэндийг дэмжих /диабет, нүүрс усны	2018		-Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан “Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр”-т тусгуулахаар санал өгч, өнөөгийн нөхцөл байдлын шинжилгээ хийж байна.

			өөрчлөлттэй хүмүүст зориулсан/-д чиглэсэн ундаа, шүүс боловсруулах шинэ технологи бүхий загвар үйлдвэр байгуулах ТЭЗҮ-ийг хийх /Хү.ҮБХЗГ, ЖДҮХС/			-Энэхүү эрүүл мэндэд чиглэсэн ундаа, шүүсний боловсруулах шинэ технологи бүхий загвар үйлдвэр нь байгальд ээлтэй, хаягдалгүй, хэмнэлттэй байх зарчимд суурилсан, хүрээлэн буй орчныг хамгаалахад чиглэгдсэн байна. -Үйлдвэрийн үйл ажиллагааны хүрээнд жимсний болон үрийн тос, капсул, малын тэжээл үйлдвэрлэх зэрэг кластераар хөгжүүлж, тариалалт, хураалт, хадгалалт, боловсруулалт, борлуулалтын нэгдсэн өртгийн сүлжээ үүсгэн, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх боломжтой.
10	2.22. Хүнсний аюулгүй байдлын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн цахим санг бий болгоно.	1	Хүнсний болон Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай, Органик хүнсний тухай хуулиудад заасан журмын дагуу бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх, стратегийн болон гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний тэнцэл, шим тэжээлийн хангамжийг тооцоолох аргачлал, программ боловсруулж нэгдсэн санд холбож, ашиглах /Хү.ҮБХЗГ/	2016-2020	Мэдээл-лийн нэгдсэн сангийн бүтэц, программыг боловсруулах	-Хүнсний болон Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай, Органик хүнсний тухай хуулиудад заасан журмын дагуу бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх, стратегийн болон гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний тэнцэл, шим тэжээлийн хангамжийг тооцоолох аргачлал, программ боловсруулах ажлын даалгаврыг боловсруулж байна. -Аймаг, орон нутаг дахь хүнсний аюулгүй байдлын бүртгэл, мэдээллийн цахим санг бий болгох ажлыг эхлүүлэх зорилгоор хүнсний үйлдвэрүүдийн хүчин чадал, ашиглалт, хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний түүхий эдийн нөөцийн судалгааг сум тус бүрээр гаргах талаар ХХААХҮ-ийн сайдын аймгийн Засаг дарга нартай байгуулах 2017 оны үр дүнгийн гэрээнд тусгуулсан болно.
11	2.23. Иргэдийн эрүүл, баталгаат хүнс хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлж, хүнсний бүтээгдэхүүний бэлтгэл, боловсруулалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, борлуулалтын тогтолцоог бий болгож, хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулна.	1	“Эрүүл хүнс-Эрүүл монгол хүн” хөтөлбөр хэрэгжүүлэх /БТГ, Хүнсний /ҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлуулах, хэрэгжиж эхлэх	-“Хүнсний аюулгүй байдал” үндэсний хөтөлбөр 2009-2016 онд хэрэгжин дуусч байгаатай холбогдуулан “Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн” зорилтын дор үндэсний хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2016 оны А-159 дүгээр тушаалаар байгуулж, хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлагыг тогтоохтой холбогдуулан баримтын судалгаа хийж байна.

		2	Хүнсний боловсруулах үйлдвэрт эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг хэвшүүлэх зааврыг батлах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2016-2020	Зохистой дадлыг нэвтрүүлэх зааврыг батлах	-Хөдөө аж ахуйн, эрүүл ахуйн, үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг тус тус хялбаршуулан нэвтрүүлэх зааврын төслийг эхний байдлаар боловсруулсан. Тус төсөлд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хувийн хэвшлийн саналыг тусган шинэчилж боловсруулах, улмаар батлуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулахаар төлөвлөж байна.
		3	Нийтийн хоол үйлчилгээнд эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг нэвтрүүлж, зэрэглэл тогтоох /Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Эрх зүйн орчин бүрдэж, томоохон сүлжээ ресторонуудад зэрэглэл тогтоох үйл ажиллагааг туршилтаар явуулах	-2016 онд ҮАБЗ-өөс гаргасан интерактив зөвлөмжийн хэрэгжилт хангалтгүй бөгөөд 2017 оны төлөвлөгөөнд хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээнд эрүүл ахуйн зохистой дадал /GHP, GMP/ нэвтрүүлэх зааврыг боловсруулж, батлуулах ажлыг тусгасан.
		4	"Сав баглаа боодол" үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх /БТГ, ХҮБХЗГ, ХөнҮБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбө-рийн хэрэгжил-тийг 10 хувьд хүргэх	-“Сав, баглаа боодол” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төсөл, тус хөтөлбөрийн Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, зөвлөлийн дүрмийн төслийг боловсруулж байна.
		5	Хүн амын хүнсний талаарх мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх мэдээлэл, сурталчилгаа болон хүнсний үйлдвэрлэгчид, судалгаа шинжилгээний ажилтнуудын чадавхийг бэхжүүлэх /Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Жил бүр 8-аас доошгүй сургалт, хэлэлцүү-лэг зохион байгуулж, 300-аас доошгүй хүн хамруулах	-Хүнсний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нэрэмжит “Хүнсний аюулгүй байдал” эрдэм шинжилгээний бага хурлыг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулахаар төлөвлөж байна. -Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн уриан дор 2016 оны 9-р сарын 14-20-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан “Намрын ногоон өдрүүд-2016” нэгдсэн арга хэмжээнд 17 аймаг болон нийслэлийн 100 орчим аж ахуйн нэгж, хоршоо, 306 ногоочин оролцсон. Үзэсгэлэнгийн үеэр хүнсний төрөл бүрийн бүтээгдэхүүний онцлогийг илэрхийлсэн “Эх орны сүү-эрүүл хүнс”, “Ногоон хүнс-Эрүүл амьдрал”, “Органик хөдөө аж ахуйг дэмжих”, “Дэлхийд танигдсан монгол амт”, “Эрүүл хүнс-таны сонголт” зэрэг өдөрлөгүүдийг зохион байгуулж, хэрэглэгчдэд эрүүл хүнсний ач холбогдлын талаар мэдлэг, мэдээлэл өгөх “Эрүүл хооллолтын үндсэн зарчмууд”, “Бид өдөрт хэдэн ккал илчлэгтэй хүнс

					<p>хэрэглэх ёстой вэ”, “Хүнсний бүтээгдэхүүний шимт бодисын ач холбогдол, хоногийн хэрэглээ” “Хүнсний бүтээгдэхүүн зөв хадгалах аргууд”, “Хүнсний ногоохүний эрүүл мэнд”, “Сүүний ач холбогдол”, “Сүүн дэх витаминууд”, “Хүнсний ногоон дахь витамунууд”, “Хүнсний ногооны шинэ сортууд”, “Сүүгээр хийх хоолны жор”, “Хүнсний ногоогоор хийх хоолны жор”, “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд зохистой дадал нэвтрүүлэх заавар” зэрэг мэдээллийг самбар, гарын авлага, брошюр, номын хавчуурга хэлбэрээр хэвлэж олон нийтэд түгээсэн.</p> <p>-2017 онд Эрүүл хүнс, эрүүл Монгол хүн зорилтын дор хүн амын хооллолтын талаарх мэдлэг хандлагыг өөрчлөх, мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулахаар үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгасан.</p>	
		6	<p>Стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх суурь судалгаа хийх, журам боловсруулах, сургалт зохион байгуулах</p> <p>/Хү.ҮБХЗГ/</p>	2017-2018	<p>Журмын төсөл боловс-руулж, тооцоо судалгаа хийх</p>	<p>ХХААХҮ-ийн сайд аймгийн Засаг дарга нартай байгуулах 2017 оны үр дүнгийн гэрээнд тухайн орон нутгийн хэмжээндээ стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах талаар аж ахуйн нэгж, байгууллагатай гэрээ байгуулах мөн хүнсний үйлдвэр, цехийн хүчин чадал, түүний ашиглалт болон хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний түүхий эдийн нөөцийн суурь судалгааг сум тус бүрээр гаргах тухай заалтыг тусгасан. Үүний дагуу аймаг орон нутгийн хэмжээнд хүнсний үйлдвэр, цехийн хүчин чадал, түүний ашиглалт болон хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа гаргасныг нэгтгэн танилцуулна.</p>
		7	<p>Согтууруулах ундааны үйлдвэрлэл, импортын тусгай зөвшөөрөл олгох тогтолцоог шинэчилж, тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, нөхцөл, шаардлагад хяналт тавих</p>	2017-2020	<p>Эрх зүйн актыг олон улсын жишигт нийцүүлэх судалгаа хийж, туршлага судлах</p>	<p>ХХАА-н сайдын 2004 оны 07-р сарын 01-ний өдрийн 58 дугаар тушаалаар баталсан “Согтууруулах ундааны үйлдвэрийн төсөл сонгон шалгаруулах, үйлдвэрлэлд хяналт тавих журам”-ын төслийн эхний хувилбарыг шинэчлэн боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.</p>

12	2.24. Дотоодын хүнсний бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулж, тахиа, гахай, зөгий, загасны аж ахуй зэрэг дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	1	Мал, амьтны гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих, шинэ технологи нэвтрүүлэх, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах зорилгоор шинэ шугам суурилуулах, үйлдвэрлэл өргөтгөхөд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх /Хүнсний /ҮБХЗГ, ЖДҮХС/	2017-2020	Мал, амьтны гаралтай хүнсний 1-2 нэр төрлийн бүтээгдэ-хүүн шинээр бий болох	2016 онд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт болон орон нутгийг хөгжүүлэх сангийн зээлийн дэмжлэгтэйгээр дараах мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж, ашиглалтанд оруулсан байна. Тухайлбал: <ul style="list-style-type: none"> • Ховд аймгийн “Жаргалант шанд” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 500 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр, • Орхон аймгийн “Жаргалант мах импекс” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 100 бог, 20 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 200 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр, • Баянхонгор аймгийн “Мах март” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр Баянхонгор суманд хоногт 500 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 250 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэр, • Говь-Алтай аймагт “Алтайн сүрлэг” ХХК өөрийн хөрөнгө болоод Орон нутгийг хөгжүүлэх сангаас 60.0 сая.төг-ийн зээл авч хоногт Есөнбулаг суманд 100 бод, 250 бог төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий “Түмэн уул” мах бэлтгэх боловсруулах үйлдвэр, • Төв аймгийн Баяндэлгэр суманд “Баяндэлгэр хүнс” ХХК Сингапур Улсын хөрөнгө оруулалтаар хоногт 100 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 20 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мах бэлтгэх, ангилж вакуумжуулан савлах, үйлдвэрийг • Улаанбаатар хотын “Саян уул” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр СХД-ийн Эмээлтэд 300 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 1000 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэрийг тус тус ашиглалтанд оруулсан байна
13	2.25. Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, эдийн	1	“Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын эхний үе	2016-2020	“Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хоёр	-“Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын болон “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд 2016 онд хэрэгжүүлсэн ажлын

	<p>засгийн эргэлтийг сайжруулах, дэвшилтэт техник, технологийн шинэчлэлийг хийх, инновацийг нэвтрүүлэх, түүнчлэн “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлнэ.</p>		<p>шатны төлөвлөгөө, “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь үе шатны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, хэрэгжүүлэх</p> <p>/МААБХЗГ/</p>		<p>дахь үе шатны үйл ажиллагааны болон “Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 20 хувьд хүргэх</p>	<p>тайлан, мэдээг холбогдох байгууллага, газар, орон нутгаас авч нэгтгэн дүгнэж, тайлагнахаар бэлтгэж байна.</p> <p>-“Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн “Үндэсний хорооний бүрэлдэхүүн”-ийг шинэчлэн байгуулж хуралдуулах, хуралдаанаар “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөр, “Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ын 2016 оны хэрэгжилтийн тайланг танилцуулах, улмаар хөтөлбөрийн хүрээнд 2017 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний төслийг хэлэлцүүлж баталгаажуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулахаар ажиллаж байна.</p> <p>-Мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэлийн хэвийн байдлыг хангах, өвөлжилт, хаваржилтын бэлтгэлийг хангуулах, эрчимжүүлэх зорилгоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын албан даалгаврыг хоёр удаа буюу 2016 оны 8, 11 дүгээр сард тус тус гаргаж бүх аймгуудад хүргүүлж, хэрэгжилтийг хангуулж ажиллалаа.</p>
		2	<p>Эрчимжсэн мал аж ахуйн үйлдвэрлэл болон малын тэжээл, хадлан бэлтгэлд техник, технологийн шинэчлэл, инновацийг нэвтрүүлэх, лизингийн үйлчилгээг хөгжүүлэх</p> <p>/МААБХЗГ/</p>	2016-2020	<p>-МАА-н үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэлийг 5-аас доошгүй хувиар,</p> <p>-Дэвшилтэт технологи, инновацийн бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэлтийг 3 хувиар нэмэгдүүлэх</p>	<p>-Сүүний чиглэлийн үхэр үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд дэмжлэг үзүүлэхээр 2016 онд 20 аж ахуйн нэгжид 235 сая төгрөгийн, таримал тэжээл тариалах дэмжлэг үзүүлэхэд 160 сая төгрөгийн дэмжлэгийг тус тус Мал хамгаалах сангаар дамжуулан олгосон байна.</p> <p>-Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах, тогтворжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх Малын үүлдэр угсаа чанарыг сайжруулах, эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх төсөл, Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх төслийг тус тус бэлтгэж холбогдох газруудад хүргүүлэв.</p> <p>-Эрчимжсэн мал аж ахуйн тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчилэн байгуулах зорилгоор улсын хэмжээнд ажиллаж байгаа болон ажиллахгүй байгаа тэжээлийн үйлдвэрүүдийн судалгааг авч нэгтгэж, хаана ямар хүчин чадалтай тэжээлийн үйлдвэр байгуулах талаар судалгаа хийх ажлыг зохион байгуулж байна.</p>

						-Малчин өрх, фермер, мал эмнэлэг, үржлийн анхан шатны нэгжид техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийх төсөл сонгон шалгаруулж, хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулахаар ажлын хэсэг байгуулагдан холбогдох баримт бичгийг бэлтгэн ажиллаж байна.
14	2.26. “Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”, “Монгол малчин”, “Малжуулах” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	1	“Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны хэрэгжилтийг зохион байгуулах /МААБХЗГ/	2017-2020	“Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах, хэрэгжилтийг 30 хувьд хүргэх	-Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулахаар холбогдох байгууллага, газартай хамтран тооцоо, судалгааг хийж ажиллаж байна.
		2	“Монгол малчин” хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	"Монгол малчин" хөтөлбө-рийг боловс-руулж, хэрэг-жүүлж эхлэх	-“Монгол малчин” хөтөлбөрийн төслийг хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуульд нийцүүлэн ажлын хэсэгтэй хамтран 2017 оны 3-4 улиралд боловсруулж хэлэлцүүлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд залуу болон шинээр малчин болсон малчдыг дэмжих, тэдгээрийг туршлагажуулах ажлыг орон нутагтай хамтран хэрэгжүүлэх асуудлыг тусгахаар бэлтгэж байна.
		3	“Малжуулах” хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	5000 мал худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх	-Мал аж ахуйн салбарт 2009-2010 онд тохиолдсон зудын хохирлыг бууруулах арга хэмжээний хүрээнд улсын төсвөөс 2,939,300.0 мянган төгрөг гарган гамшгийн зэрэглэлд хүрсэн Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай, Өмнөговь, Төв, Увс, Ховд, Хөвсгөл зэрэг 12 аймгийн 107 сумын 1729 өрх тус бүрийг 1,700.0 мянган төгрөгөөр малжуулах шийдвэр гарсан. -Уг ажлыг зохион байгуулахдаа Засгийн газрын 2010 оны 197 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Малжуулах түр журам”-ын дагуу малчин өрхийг сонгох, 2010 онд олгосон зээлийн эхний 40 хувийг 2013 онд, 30 хувийг 2014 онд, үлдсэн 30 хувийг 2015 онд эргүүлэн төлөх,

						<p>эргэн төлөлтийн хөрөнгөөр дараагийн малчдыг малжуулах үндсэн нөхцөлтэй байсан.</p> <p>-Эргэн төлөлтийн тайлан мэдээг 2016 онд орон нутгаас авч нэгтгэхэд дараах байдалтай байна.Үүнд: Дээрх аймгуудын дүнгээр авч үзвэл: 2013 онд 1,175,720.0 мянган төгрөг эргэн төлөгдөхөөс 644,892.2 мянган төгрөг буюу 54.9 хувь, 2014 онд 881,790.0 мянган төгрөг эргэн төвлөрөхөөс 514,381.0 мянган төгрөг буюу 58.3 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.</p> <p>-Үүнээс: Өмнөговь аймгийн эргэн төлөлт 100 хувь, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дундговь, Өвөрхангай, Увс, Ховд аймгууд дунд буюу 60.1-86.9 хувийн, Архангай, Завхан, Төв, Хөвсгөл аймгууд 28.0-57.0 хувьтай, Баян-Өлгий аймаг хамгийн бага буюу 3.2 хувьтай үзүүлэлттэй байна.</p> <p>-2015 оны эргэн төлөлтийн тайлан Архангай, Өвөрхангай, Төв, Увс аймгаас бусад аймгууд-аас ирээгүй тул аймгуудын Засаг дарга нартай байгуулах гэрээнд 2017 оны эхний хагас жилд багтаан ирүүлэхээр тусган ажиллаж байна.</p>
15	2.27. Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуй, фермерийн аж ахуйг зохистой хослуулснаар мах, махан бүтээгдэхүүний экспортыг дэмжиж, жилд экспортлох хэмжээг 50 мянган тоннд хүргэж, малчин өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.	1	Бэлчээрийн маллагаатай үхэр, хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох технологийг боловсруулж нэвтрүүлэхэд бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/	2017-2020	Бэлчээ-рийн маллагаа-тай үхэр, хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох техноло-гийг 5-аас доошгүй ААН-д нэвтрүү-лэхэд дэмжлэг үзүүлэх	-Бэлчээрийн маллагаатай хонийг махны чиглэлээр өсгөн бойжуулах, өсвөр малыг богино хугацаанд бордох, нарийн ноост Дорсет, Суффолк хонийг өсгөн үржүүлэх чиглэлээр төсөл боловсруулж шаардагдах санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхээр Хөгжлийн банкинд хүргүүлээд байна.
		2	Өндөр ашиг шимтэй махны чиглэлийн үүлдрийн үхрийг эрчимжсэн технологиор өсгөж үржүүлэхэд	2017-2020	Эрчимж-сэн аж ахуйн чиглэлээр махны чиглэлийн үүлдрийн үхэр өсгөн үржүүлж буй	-Гацуурт ХХК-аас махны чиглэлийн цэвэр үүлдрийн 200 толгой үхэр зээлийн эргэн төлөлтөөр авахаар төлөвлөн тус компанитай байгуулсан гэрээний биелэлтийг дүгнэх, тооцоо нийлэх ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна.

			бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/		10-аас доошгүй ААН-д дэмжлэг үзүүлэх	-Цаашид өндөр ашиг шимтэй махны чиглэлийн үүлдрийн үхрийг эрчимжсэн технологиор өсгөж үржүүлэхэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх ажлыг судлан үзэж хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.
16	2.28. Мал аж ахуйн мэргэжилтнийг бэлтгэх, давтан сургах, мал аж ахуйн хөгжлийн талаархи олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх, “Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	1	Мал аж ахуйн мэргэжилтэн, туслах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог сайжруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах /МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	МАА-н мэргэжилтэн, туслах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог боловсрон-гуй болгох эрх зүйг бүрдүүлэх	-МЭҮГ, ХААИС-ийн Мал аж ахуйн биотехно-логийн сургуультай хамтран ажиллах гэрээг байгуулан “Бог, бод малын ангилагч шинжээч” мэргэжилтэн бэлтгэх сургалтыг хамтран зохион байгуулав. Сургалтад 14 аймгийн ХХААГ, 50 сумдын МЭҮГ-ийн болон малын үржлийн үйлчилгээний нэгжийн 51 мэргэжилтэн сургалтанд хамрагдаж мэргэшлийн үнэмлэх олгох ажлыг зохион байгуулав. -Энэхүү сургалтын үр дүнд тухайн орон нутагт үзлэг, ангилалтын ажлыг мэргэшсэн малзүйч нар чанартай зохион байгуулах үндсэн нөхцөл бүрдэж хувийн аж ахуй нэгжүүд малын үржлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахад дэмжсэн, дадлагажуулсан ажил болов. -Түүнчлэн орон нутгийн мэргэжилтнүүд, малчид, мал үржүүлэгчдэд мэргэжлийн гарын авлага, мэдээллийг хүргэх зорилтын хүрээнд тус хэлтсээс Монгол улсын хэмжээнд үржүүлж буй багалгаажсан 45 үүлдэр, омгийн малын дэлгэрэнгүй мэдээлэл бүхий каталог боловсруулан орон нутагт хүргүүлэх ажлыг “Хөдөө аж ахуйн маркетинг” төсөлтэй хамтран зохион байгуулж байна.
		2	Мал аж ахуйн хөгжлийн талаарх олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах /ТЗУГ, ГХАХ/	2017-2020	МАА-н хөгжлийн талаарх олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах	-БНХАУ-ын Худалдааны яамны санхүүжилтээр Хятад Улсад зохион байгуулагддаг богино хугацааны мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, семинарын 2017 онд зохион байгуулагдах сургалтын төлөвлөгөөнд тусгах саналуудыг боловсруулан БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа ЭСЯ-нд хүргүүлэв. Ялангуяа Хөдөө орон нутгийн мэргэжилтнүүдэд зориулсан монгол хэлээр зохион байгуулах тусгайлсан сургалт явуулах тал дээр хамтран ажиллахаар болов. -2017-2018 онуудад БНСУ-ын KRC байгууллагын

						Олон улсын боловсрол солилцооны төвийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэх сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг хэлэлцэж, усалгаатай газар тариалан, хүлэмжийн аж ахуй, орон нутгийн хөгжлийн чиглэлээр сургалтын төслийг боловсруулж нийт 60 мэргэжлийн албан хаагч, инженерүүд, мэргэжилтнүүдийг БНСУ-д сургах, чадавхжуулах асуудлаар Солонгосын талтай тохиролцож, 3 сургалтын хөтөлбөрийн саналыг БНСУ-ын Хөдөө аж ахуй, хүнс, орон нутгийн хэргийн яаманд хүлээлгэн өгөв.
		3	“Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	“Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөрийг боловсруулж батлуулах	-Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах талаар холбогдох байгууллага, газартай хамтран асуудал боловсруулж шийдвэрлүү-лэхээр ажиллаж байна.
17	2.29. Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалт, даатгал, татварын уян хатан бодлогоор дэмжих, малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчдад ирж байгаа хүндрэлийг багасгахад чиглэгдсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тусгай санг өргөжүүлж, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангана.	1	Мал аж ахуйн салбарын хөгжлийг дэмжих төрийн бодлогыг тодорхой болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	Эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлж, МАА-н салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах нөхцөлийг бүрдүүлэх	-Мал аж ахуйн салбарын хөгжлийг дэмжих төрийн бодлогыг тодорхой болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг холбогдох газар, хэлтэстэй хамтран хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.
		2	Мал хамгаалах санг өргөжүүлж, малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах /БТГ, МААБХЗГ, МХС/	2017-2020	Мал хамгаалах санг өргөжүүлж, МАА-н үйлдвэрлэл эрхлэгч-дэд хөнгөлөлттэй зээл олгох, урт хугацааны хөрөнгө оруулал-тад дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах	-2016 онд малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангах ажлыг ноос, арьс,ширний урамшууллаар дамжуулан зохион байгуулсан. -2016 оны сүүлийн хагас жилд малчин, мал бүхий иргэдэд 2015 оны ноосны урамшууллаас, хоршооны гишүүн бус гэсэн шалтгаанаар хасагдсан 5229 малчдад 661.8 сая төгрөгийн урамшууллыг нөхөн олгосон. -Мөн 2016 оны сүүлийн хагас жилд малчин, мал бүхий иргэдэд 2015 оны арьс, ширний урамшууллыг 44,705

						<p>малчдад, 8.5 тэрбум төгрөгийн урамшууллыг олголоо.</p> <p>-Малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчин өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2017 оны 1 дүгээр сард орон нутгаас мал, мах нэмж бэлтгэх талаар асуудал боловсруулан Засгийн газрын хуралдаанаар шийдвэрлүүлэн, нийт 30.0 мянган тонн мах нэмж бэлтгэх ажлыг холбогдох аймгуудтай хамтран зохион байгуулахаар ажиллаж байна.</p>
		3	<p>Малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, үнэ зохицуулах арга хэмжээг үндэсний үйлдвэрүүдтэй хамтран хэрэгжүүлэх</p> <p>/БТГ, МААБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>Үндэсний үйлдвэрүүдэд эргэлтийн хөрөнгийн хөнгөлттэй зээлийн дэмжлэг, татварын хөнгөлөлт үзүүлж түүхий эдийн үнэ ханшийг тогтворжуулах</p>	<p>-Малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор малын арьс, ширийг боловсруулалтын түвшин харгалзахгүйгээр экспортлох боломжийг тодорхой хугацаанд олгох чиглэлээр асуудал боловсруулж шийдвэрлүүлсэн. Үүнд:Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 14-ны өдрийн 90 дугаар тогтоолоор арьс, ширний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтыг 2016 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн 2017 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд түр түдгэлзүүлсэн байна. Энэ ажлын үр дүнд тухайн үед 300-500 төгрөгийн үнэ ханштай байсан хонины нэхий, өлөнгийн хамт 2500-3000 төгрөг болж өссөн</p> <p>-Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 14 дүгээр тогтоолын дагуу малчдаас мал, мах худалдан авах зорилгоор мах боловсруулах, мах хадгалах зориулалтын зоорь бүхий аж ахуйн нэгжүүдэд арилжааны банкны болон Хөгжлийн банкнаас олгох зээлийн хүүгийн 8-10 нэгж хувийг хөнгөлөх арга хэмжээний бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна. Тухайлбал: ХХААХҮЯ, Арилжааны банк, Хөгжлийн банк хооронд байгуулах гэрээний төслийг боловсруулж холбогдох газруудад хүргүүлсэн.</p>
18	2.30. Малыг бүртгэлжүүлж, малын гаралтай түүхий эд бэлтгэлийн чанар стандартыг дээшлүүлж, гарал үүслийг тодорхой болгох системийг бүрдүүлнэ.	1	<p>Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, сүлжээний үйл ажиллагааг боловсронгуй болгон сайжруулах /МЭҮГ/</p>	2017-2020	<p>Үржилд ашиглаж буй нийт хээлтүүлэгч, төрийн болон орон нутгийн өмчийн цөм сүргийн мал, хурдны адуу, гоц халдварт өвчнөөс</p>	<p>-2016 онд 11 аймагт нийт 41376 ширхэг ээмэгний захиалгыг хүлээн авч ваар коодыг олгож “Тэргүүн сүрэг” ХХК-ийн ээмэгний үйлдвэрт захиалах, орон нутагт хүргүүлэх, малыг ээмэгжүүлэх, бүртгэлд авах, мэдээллийн санд мэдээллийг оруулах ажлыг зохион байгуулав. Үүнд: үхрийн 642, хонины 23880, ямаа 15854, тэмээ 1000 ширхэг ээмгийг захиалагчдад хүргүүлэх ажлыг зохион байгуулав. Аймгаар авч үзвэл</p>

					эрүүл бүс нутгийн үхэр сүргийг ялган тэмдэг-жүүлж, нийт мал сүргийн 60 хүртэлх хувийг бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэх	Баянхонгор 8200, Говьсүмбэр 450, Дархан-Уул 462, Дорноговь 5000, Дорнод 454, Өвөрхангай 1400, Сүхбаатар 100, Сэлэнгэ 60, Төв 50, Ховд 22700, Хэнтий 2500 малыг ээмэгжүүлсэн байна. -Онлайн мэдээгээр малын бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд 21 аймаг болон нийслэлийн 339 сум, дүүргийн 90.0 мянган малчин өрх, мал бүхий 9.9 мянган өрхийн нийт 2693.9 мянган мал, үүнээс үхэр 1168.7 хонь 947.6 мянга, ямаа 559.8 мянга, тэмээ 6.5 мянга, адуу 11.1 мянга орсон нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад малын тоо 312.6 мянгаар, малчин өрх, мал бүхий иргэний тоо 5.1 мянгаар тус тус нэмэгдсэн байна.
		2	Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэх, мөрдүүлэх, түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх, тоног төхөөрөмжийн дэмжлэгийг сумдад үзүүлэх /МААБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2020	Малын гаралтай түүхий эдийн стандар-туудыг шинэчлэн батлах	-Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэх, мөрдүүлэх, түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх арга хэмжээг холбогдох байгууллага, газартай хамтран судлан үзэх, боловсруулах ажлыг хийж байна.
19	2.31. Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх арга хэмжээ авна.	1	Малчдыг орон нутагтаа тав тухтай ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор орон байр, дэд бүтэц, ахуйн нөхцөлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах, орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах /МААБХЗГ/	2017-2020	Малчдын орон сууцны ипотекийн хөтөлбөрт хамрагдах нөхцөлийг бүрдүүлж холбогдох шийдвэрийг боловс-руулж батлуулах	-Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх асуудлыг холбогдох байгууллага, газартай хамтран судлан үзэх, боловсруулах ажлыг хийж байна.

20	2.32. Мал эмнэлгийн албаны тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлж, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг ханган, мал, амьтны гоц халдварт, халдварт зооноз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг хяналтад авах, тэмцэх стратегийг хилийн боомтуудыг түшиглэн бүсчлэн хэрэгжүүлж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг экспортлох боломжийг нэмэгдүүлнэ.	1	"Малын эрүүл мэнд" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Хөтөлбө-рийг батлуулан хэрэгжил-тийг зохион байгуулах	-“Малын эрүүл мэнд” хөтөлбөрийг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2016 оны 08 дугаар сарын 26-ны өдрийн А-08 дугаар тушаалаар байгуулан, хөтөлбөрийн төслийг боловсруулав.
		2	Малын эмийн үлдэгдлийн хяналтын хөтөлбөрийг боловсруулан, батлуулж хэрэгжилтийг зохион байгуулах, эмийн зохистой хэрэглээний тогтолцоо, хяналтыг сайжруулах /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Хөтөлбөр батлагдан, жороор олгох малын эмийг, ялангуяа антибио-тикийг зөвхөн жороор олгох дадал, хэвшлийг төлөвшүү-лэх нөхцөлийг бүрдүүлэх	-“Малын эмийн үлдэгдлийн хяналтын хөтөлбөр”-ийг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдрийн А-04 дугаар тушаалаар байгуулав.
		3	Мал эмнэлгийн тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлж, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах /БТГ, МЭҮГ/	2017-2020	Мал эмнэлгийн тогтолцоог босоо удирдла-гад шил-жүүлэн, шуурхай нэгдмэл байдлыг хангах	-Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, дэмжигдэж, 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр УИХ-д өргөн мэдүүлээд байна. Хуулийн төслийг 2017 оны 01 дүгээр сарын 27-ний өдөр УИХ-ийн нэгэдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж үзэл баримтлалыг дэмжсэн.
		4	Малын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион байгуулах МЭҮГ	2017-2020	Халдварт өвчний голомтын тоо буурсан, 24 нэр төрлийн өвчнөөс сэргийлэх вакцинжуулалтад давхардсан тоогоор 32.4 сая малыг хамруулж, халдварт өвчний өвчлөлийг бууруулах нөхцөлийг бүрдүүлэх	-Халдварт өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээнд өнгөрсөн 2016 онд давхардсан тоогоор 36.8 сая толгой мал хамрагдсан. -Улсын хэмжээнд өнгөрсөн 2016 онд давхардсан тоогоор 598 суманд 1,299 удаагийн халдварт өвчний тохиолдол бүртгэгдэж, 17,419 толгой мал өвчилсөн байна. -Энэ нь өнгөрсөн оныхоос өвчилсөн малын тоо 1,622 толгойгоор нэмэгдэж харин өвчин гарсан сум 262, тохиолдолын тоо 566-аар тус тус буурсан.

		5	Малын гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион байгуулах /МЭҮГ/	2017-2020	<p>Шүлхий өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, давхардсан тоогоор нийт 8.0 сая малыг, бог малын мялзан төст өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, нийт 5.4 сая төл малыг, хонь, ямааны цэцэг өвчнөөр тайван статусыг хадгалж, давхардсан тоогоор нийт 7.0 сая малыг тус тус дархлаа-жуулалтад хамруулан, 85-аас доошгүй хувьд хамгаалах дархлаа тогтоох</p>	<p>-Шүлхийн вакцины эхний ээлжийн 1,5 сая тунг 2016 оны 06 сарын 03-ны өдөр хүлээн авч Сүхбаатар, Дорнод, Дорноговь, Ховд, Баян Өлгий аймгийн нийт 47 сумын 2,0 сая толгой мал тарихаар хуваарилан хүргүүлж 2016 оны 06 сарын 05-ны өдрөөс вакцинжуулалтын ажлыг эхлүүлсэн.</p> <p>-Хоёр дах шатны болон зайлшгүй шаардлагаар хийсэн дархлаажуулалтанд 8 аймаг, нийслэлийн 65 сум дүүргийн 16,470 малчин өрхийн 2,0 сая малыг 07-10 дугаар сард багтаан хамруулсан. Улсын хэмээнд нэмэлт буюу зайлшгүй вакцинжуулалтанд 6 аймаг, нийслэлийн 47 сумын 5,9 сая толгой малыг вакцинжуулалтанд хамруулж, вакцинжуулалтын ажлыг 10-11 дүгээр сард гүйцэтгэсэн. Улсын хэмжээнд 2016 оны жилийн эцсээр өдрийн байдлаар 10 аймгийн давхардсан тоогоор 161 сумын 42,432 өрхийн 4,691 толгой тэмээ, 184.7 мянган толгой үхэр, 4,566 мянган хонь, 3,561,5 мянган толгой ямаа, 314 гахай нийт 9,9 толгой сая малыг хамруулж, үйлчилгээний хөлсөнд нийт 1,6 тэрбум төгрөг олгов. Энэ жил төлөвлөгөөт болон зайлшгүй шаардлагаар яаралтай дархлаажуулалтанд зориулан ОХУ-д үйлдвэрлэсэн 3.0 сая тун буюу 3,042 тэрбум, Энэтхэг улсад үйлдвэрлэсэн 7.2 сая тун буюу 5.8 тэрбум төгрөг, нийт 10,2 сая тун буюу 8.8 тэрбум төгрөгний вакциныг тендер шалгаруулалтаар худалдан авч нийлүүлсэн.</p> <p>-Хонины цэцэг өвчний вакцинжуулалтанд 2016 онд нийт 11 аймаг, нийслэлийн 145 сум, дүүргийн 16,879 малчин өрхийн 6,6 сая толгой хонь хамрагдаж үйлчилгээний хөлсөнд 997.8 сая төгрөг олгосон. Үүнээс улсын төсвөөс 4.1 сая толгой мал буюу 617.2 сая төгрөгийг, НҮБ-ийн байгууллагын яаралтай тусламжын төслөөс үйлчилгээний хөлсний зардалд 2.5 сая толгой малын буюу 380.5 сая төгрөгийг тус тус олгоод байна. Энэ хүрээнд Биокомбинат ТӨААТҮГ-тай 6.2 сая тун хонины цэцэг өвчний вакцин худалдан</p>
--	--	---	--	-----------	--	---

					<p>авах гэрээ байгуулж орон нутагт нийлүүлсэн.</p> <p>-Бог малын мялзангаас сэргийлэх вакцин худалдан авах ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 71 дүгээр тогтоолын хүрээнд зохион байгуулж БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн 11.5 сая тун вакцин худалдан авахад 3.9 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан. Уг өвчнөөс сэргийлэх зайлшгүй дархлаажуулалтанд 5 аймгийн 70 сумын 23,959 малчин өрхийн 4.6 сая толгой хонь, 5.8 сая толгой ямаа, нийт 10.4 сая толгой бог малыг вакцинжуулалтанд хамруулж үйлчилгээний хөлсөнд 1.5 тэрбум төгрөгийг бүрэн олгосон.</p>
6	Зооноз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх ажлыг зохион байгуулах /МЭҮГ/	2017-2020	21 аймаг, нийслэлийн нийт мал сүргийн 85-аас доошгүй хувьд хамгаалах дархлаа тогтох, жил бүр 103.3 мянган толгой малыг хамруулж, эрүүл аймаг, сум, бүсийг баталгаа-жуулах	<p>-Бруцеллэзтой тэмцэх стратегийн дагуу 2016 онд вакцинжуулалтад хамруулах төлийн тоог аймгуудаас хагас жилийн байдлаар авч нэгтгэн, Биокомбинат ТӨААТҮГ-тай байгуулсан шинэчилсэн гэрээний дагуу 13.0 сая тун Рев-1 вакцин, 658.4 мян тун штамм-19 вакциныг худалдан авахтай уялдуулан, аймгуудад хамрагдах малын тоо, шаардагдах вакцины олгох хуваарийг гарган, вакцинжуулалт хийх ажлын удирдамж, зөвлөмжийн хамт Мал эмнэлэг, үржлийн газрын даргын 2016 оны 07 дугаар сарын 06 ны өдрийн А/35 дугаар тушаал гарган баталгаажуулан, холбогдох газруудад хүргүүлэв.</p> <p>-Өнгөрсөн 2016 онд бруцеллезээс сэргийлэх вакцинжуулалтанд нийт 13.3 сая толгой малыг хамруулсан. Бруцеллэзын вакцинжуулалтын дараах тандалт хийх, орон нутгийн эмч нарыг сургалтанд хамруулах үйл ажиллагааг Швейцарын хөгжлийн агентлагийн “Малын эрүүл мэнд төсөл”-гэй хамтран хэрэгжүүлж, Хөвсгөл, Булган, Сэлэнгэ, Орхон, Өвөрхангай, Сүхбаатар зэрэг 6 аймгийн нийт 12 суманд 120 гаруй өрхийн 6,000 малаас санамсаргүй аргаар дээжийг сонгон авч шинжилгээнд хамруулав,</p> <p>-Шинжилгээнд шаардагдах 9 төрлийн 6.2 сая төгрөгийн багаж хэрэгсэлийг МЭҮГ-ын нөөцөөс, ШХА-ын Малын эрүүл мэнд төслөөс 6 аймагт</p>	

						серомониторинг хийгдэх томилолт, шатахууны зардалд нийтдээ 17.3 сая төгрөгийг олгож, УМЭАЦГЛ-ийн удирдамж, чиглэл, зааварын дагуу гүйцэтгэсэн байна. Шинжилгээний дүнгээр бодын 60 хувь, богийн 66 хувьд дархлаа тогтсон болохыг тогтоосон байна.
		7	Мал эмнэлгийн лабораторийг засварлах, хорио цээрийн хяналтын цэгийг байгуулах, мэргэжлийн үйлчилгээ, боловсон хүчнийг чадавхижуулах БТГ, МЭҮГ	2017-2020	Баруун, зүүн бүсийн лабораторийн чадавхи нэмэгдсэ-нээр гоц халдварт, халдварт өвчнийг цаг алдалгүй шуурхай оношилж, өвчин тархах эрсдлээс сэргийлэх, хилийн боомтод 2 хорио цээрийн хяналтыг цэг байгуул-лагдах, 600-аас доошгүй эмч мэргэжилт-нийг сургалт семинарт хамруулах, 100 гаруй мэргэжилт-нийг давтан сургах, боловсон хүчний чадавхийг нэмэгдүү-лэх	<p>-Дэлхийн банкны “ХАА-н маркетинг”, ШХА-ийн “Малын эрүүл мэнд” төсөлтэй хамтран Булган аймгийн Хутаг-Өндөр суман дах “Туртын гүүр”-ийн Мал эмнэлгийн хорио цээрийн цэгийг төвийн 04-ийн цахилгаан дамжуулах шугамтай холбож, одоо ажиллаж байгаа мал эмнэлгийн хяналтын 4 цэгт замын автомат хаалт, хурд хязгаарлагч, шалгах цэгийн барилга, хяналтын камер, сурталчилгааны самбар, суурин болон зөөврийн компьютероор хангах зэрэг ажилд нийт 500,0 гаруй сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг 2016 онд хийсэн.</p> <p>-“Гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх бүс тогтоох, уг бүсэд мал эмнэлэг, хорио цээрийн үйл ажиллагаа явуулах журам”-ыг Монгол Улсын Засгийн газрын 240 тогтоолоор батлуулан энэхүү тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор 2 хэвлэлийн хуудас гарын авлага бэлтгэн хэвлүүлэн мал эмнэлэг, хорио цээрийн цэг (МЭХЦ)-т ажиллагсадад тараасан.</p> <p>Мөн МЭХЦ-т ажиллагсадыг Булган аймгийн Хутаг Өндөр суманд байрлах “Туртын гүүрний МЭХЦ-ийг түшиглэн 2016 оны 09 дүгээр сард сургалт зохион байгуулав. Энэхүү сургалтанд Архангай, Булган, Өвөрхангай, Төв аймгийн МЭХЦ-г ажиллаж байгаа эмч нарын төлөөлөл оролцсон. Одоогийн байдлаар улсын хэмжээнд Архангай аймгийн Цахир, Булган аймгийн Хутаг-Өндөр, Өвөрхангай аймгийн Нарийнтээл, Төв аймгийн Лүн сумдад нийт 4 МЭХЦ ажиллаж цэг тус бүр нь 11 хүний орон тоотойгоор үйл ажиллагаагаа бүрэн хэмжээнд явуулж байна. Өнгөрсөн 2016 онд эм зүйн болон итгэмжлэлийн сургалт 4, малын эмч нарын хамруулсан төлөвлөгөөт</p>

						сургалт 6 нийт 10 удаагийн сургалт хийгдэж 650 орчим эмч хамрагдсан байна. ШСАА, МХЕГ, ХХААХҮЯ-ны МЭҮГ-тай хамтран Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр “Ургамал, малын эрүүл ахуй, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах арга хэрэгслийг сайжруулах төсөл”-ийн удирдах хорооны гишүүд, хэрэгжүүлэх байгууллагын төлөөллийн нэгдсэн уулзалтыг 2017 оны 01 дүгээр сард зохион байгуулахаар төлөвлөж байна.
		8	Мал болон малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг тодорхойлох, хянах тогтолцоог оновчтой болгон хөгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Мал болон малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг тодорхойлох, хянах оновчтой бүтэц, зохион байгуулалтын эрх зүйг бүрдүүлэх	-“Эрдэнэзул” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу нийлүүлж байгаа мал эмнэлэг, ариун цэвэр, гарал үүслийн гэрчилгээг аймгийн Мал эмнэлгийн хэлтэс сумын МЭҮ-ийн тасгаар дамжуулан нэгжид олгох ажлыг 2014 оноос эхлэн хэвшүүлсэн. Гэвч 2016 оны 05 дугаар сараас эхлэн зарим аймгийн Мал эмнэлгийн хэлтэс (Сүхбаатар, Увс) гэрчилгээг өөрсдөө худалдан авахад санхүүгийн хувьд боломжгүй байгаа тул хувийн МЭҮН-үүд нь сумын мал эмнэлгийн хэлтсээр дамжуулан авч байна. -Өнгөрсөн оны 21 аймаг, нийслэлийн гэрчилгээний тайлан мэдээгээр 33 мян. толгой малд УМЭА маягт №01А “Мал, амьтны эрүүл мэнд” гарал үүслийн гэрчилгээг олгосон байна. -2015 онд ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн (МХЕГ, ХХААЯ, ЦЕГ, МЭҮГ) “Мал эмнэлгийн ариун цэврийн гарал үүслийн гэрчилгээ түүнийг хэрэглэх журам”-ын төслийг шинэчлэн боловсруулсан. Журмын төсөл 6 бүлэг, 43 зүйлтэй бөгөөд амьд мал, мах, арьс шир, сүү цагаан идээ, өндөгний МЭАЦ гэрчилгээг шинэчилсэн ба хараахан батлагдаагүй болно.
21	2.33. Малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах, генетикийн нөөцийг хамгаалах, үржил селекцийн ажлыг	1	Малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах, үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, баталгаажуулдаг болох, бэлчээрийн монгол	2017-2020	Малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж батлах, малын тоог чанарт	-ХХААЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын А-147 дугаар тушаалын дагуу “Монгол улсын малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөө”-г шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгүүд малын төрөл тус бүрээр томилогдон ажиллаж байна. -Орон нутагт малын үзлэг ангилалтын арга хэмжээг

шинжлэх ухааны үндэслэлтэй явуулах, биотехнологийн ололтыг нэвтрүүлэх, шинэ үүлдэр, омгийг бий болгох, орон нутгийн мал үржлийн нэгжүүдийг чадавхжуулна		малыг тухайн орон нутагт нь зохицсон, төрөлжсөн үүлдрийн малыг ашиг шимийн чиглэлээр өсгөн үржүүлэх /БТГ, МААБХЗГ, МЭҮГ/		шилжүү-лэх үржил селекцийн ажлыг бүс нутаг бүрт эрчимжүү-лэх ажлыг бодлогоор зохион байгуулах	технологийн дагуу зохион байгуулж хэвшсэн, судалгаа шинжилгээний ажил явуулж буй аймгуудыг 2016 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай үзлэг ангилалтын арга хэмжээнд түлхүү хамруулснаар тус тусын онцлог, өвөрмөц шинж бүхий 2 үүлдэр, 1 омог бий болсон. -“Мал, тэжээвэр амьтдын үржил селекцийн ажлын ололтыг хянан магадлах, баталгаа-жуулах бүртгэх, хяналт тавих журам”-ын хүрээнд дараах үүлдэр, омгийн малыг баталгаажуулав. Үүнд: Адууны 1 үүлдэр - “Галшар”, ямааны 1 үүлдэр - “Алтайн улаан”, ямааны 1 омог - “Бөмбөгөрийн улаан” –ыг аталгаажуулах асуудлыг ХХАА-н сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн баталгаажуулсаны үр дүнд Монгол улсын хэмжээнд баталгаажсан үүлдэр, омгийн 45 малтай болсон байна.
	2	Орон нутагт мал үржүүлэг, технологийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах нэгжүүдэд бодлогын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх МЭҮГ	2017-2020	Малын үржүүлэг, техноло-гийн ажил үйлчилгээ-ний нэгжийг аттестат-чилах ажлыг орон нутагт зохион байгуулах	Мал эмнэлэг үржлийн газраас 2016 онд /ТШ16.05.05/ММУХ дугаартай Мал үржлийн ажил үйлчилгээ явуулж байгаа хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх төслийн сонгон шалгаруулалтад 16 аймгийн 2-7 сумдын 30 аж ахуйн нэгж шалгарч 386.0 сая төгрөгийн дэмжлэгт хамрагдаад байна.
	3	Бог малын хээлтүүлэгчийг мэргэжлийн ажил, үйлчилгээний нэгж, мэргэжилтний хяналтанд авах, гойд ашиг шимт малын дуудлага худалдаа зохион байгуулах арга хэмжээг бүс нутгийн болон улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх /МЭҮГ/	2017-2020	17 аймгийн 45 үүлдэр, омгийн үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, малын үүлдэр, угсаа ашиг шимийг нэмэгдүүлэхэд мэргэжлийн байгууллага, мэргэжилтний удирдлага хяналтын дор явуулдаг тогтолцоог бий болгох	-Бог малын хээлтүүлэгчийг мэргэжлийн ажил үйлчилгээний нэгжид ялган төвлөрүүлэх, аймгийн хэмжээнд загвар аж ахуй нэгж бий болгох, зардлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэх чиглэлээр аймгуудын ХХААГ-ын дарга, ХХАА-н сайдтай байгуулах үр дүнгийн гэрээнд тусгаж ажиллав. -Энэхүү ажлын үр дүнд өнөөдрийн байдлаар улсын хэмжээнд 14 аймгийн 100 сумдад Засаг даргын захирамж, ИНХ-ын шийдвэрийг үндэслэн 115 иргэн, аж ахуй нэгж бог малын хээлтүүлэгчийг ялган төвлөрүүлсэн дүнтэй байна.

						-Мөн улсын хэмжээнд 82 нэгж малын үржлийн ажил үйлчилгээний чиглэлээр ажиллаж байгаа бөгөөд эдгээрийн 38 нь улсын хэмжээний нийт бог малын хээлтүүлэгчийн 18.9 хувь буюу 56.1 мянган толгой хуц, ухныг хээлтүүлгийн бус үед эх сүргээс тусгаарлан маллаж аймаг, сумдын мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.
	4	Шинэ үүлдэр, омгийн малын үржил, селекцийн ажилд хянан магадлагаа хийж баталгаажуулах, бүртгэх, тооллого явуулах, цөм сүрэг бүрдүүлэх, үржлийн малд үзлэг, ангилалт хийх ажлын цар хүрээг өргөтгөх, сүргийн зохист бүтцийг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн үржил селекцийн ажлыг эрчимжүүлэх /МААБХЗГ, МЭҮГ/	2017-2020	Улсын хэмжээнд 200.0 мянган толгой малд үзлэг ангилалт явуулах, стандарт-тын шаардлага хангасан үржлийн мал бүхий цөм сүргийг бүрдүүлэх	<p>-Ховдын Алтайн улаан ямаа, Хэнтийн Галшар омгийн адуу үүлдрээр, Баянхонгорын Бөмбөгөрийн улаан ямаа, омгоор, Говь-Алтайн Дэлгэрийн улаан ямаа Алтайн улаан үүлдрийн ямааны Д хэвшлээр тус тус 2016 онд батлагдаж, бүртгүүлсэн байна.</p> <p>-Ховдын Сутай омгийн хонь, Баянхонгорын Ламын гэгээний хүрэн тэмээ, Хөвсгөлийн Эрчим омгийн ямаанд явуулсан үржил селекцийн ажилд хянан магадлагаа хийсэн ажлын тайланг 2017 онд сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлэхээр ажиллаж байна.</p> <p>-2016 онд үзлэг, ангилалтын ажлыг аймаг, орон нутгийн саналыг харгалзан тухайн бүс нутагт үндсэн сайжруулагчаар ашиглах бүрэн боломжтой, үржил селекцийн ажлыг жил бүр тогтмол хийж хэвшсэн, цаашид үүлдэр, омгоор баталгаажуулан ашиглах мал үржүүлж буй 10 аймгийн 22 сумдыг хамруулан зохион байгуулав.</p> <p>-Үзлэг, ангилалтанд хамрагдсан 10 аймгийн ХХААГ мал үржлийн болон мал эмнэлэг, үржлийн нийт 17 аж ахуй нэгжтэй гэрээ байгуулан 203.0 мянган малд үзлэг ангилалт хийж анги, чанарыг тогтоов. Үүнд хээлтүүлэгч 8.5 мянга, хээлтэгч 194.5 мянган толгой хамрагдав.</p> <p>-Ангилалтын дүнгээр нийт малын 13.6 хувь буюу 27.6 мянган толгой мал шилмэл ангид, 32.6 хувь буюу 66.2 мянган толгой мал үржлийн нэгдүгээр ангийн шаардлагыг хангасан дүнтэй байна. Нийт улсын хэмжээнд 279 өрх, 6 ААНэгжид үржлийн мал</p>	

					бойжуулах эрх олгон 26.9 мянган толгой хээлтэгчийг үржлийн бүртгэлд авсан дүнтэй байна. Нийт ангилалтанд хамрагдсан хээлтүүлэгчийн 63.2 хувь /5420 толгой/, хээлтэгчийн 45.4 хувь /88.3 мянган толгой/ нь шилмэл, I ангийн шаардлага хангасан байна.
	5	Малын үржлийн үнэт чанар, удам зүйг үнэлэх системийг бий болгон Монгол Улсын үржлийн шилмэл малыг бүртгэж, мал бүхий иргэн, хуулийн этгээдийн малын чанараа сайжруулах идэвхи, сонирхлыг төрүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг татах /МЭҮГ, МУСҮТ/	2017-2020	Монгол Улсын үржлийн шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх системийг шинээр бий болгох	-Мал эмнэлэг, үржлийн газар, “Хөдөө аж ахуйн маркетинг” төсөлтэй хамтран ажиллах Санамж бичигт Монгол Улсын үржлийн шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх системийг шинээр бий болгох ажлыг тусгав. -Санамж бичгийн хүрээнд шилмэл малд удам зүйн үнэлгээ хийх систем бий болгох ажлын даалгаварыг боловсруулж төсөлд хүргүүлээд байна.
	6	Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын эхний ээлжийг ашиглалтад оруулж, малын генийн санг баяжуулах, биотехнологийн ололтыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх, үр үйлдвэрлэл, зохиомол хээлтүүлгийн үйлчилгээг өргөтгөх БТГ, МУСҮТ	2017-2020	Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын эхний ээлжийг ашиглалтад оруулж, үндэсний генийн сангийн үйл ажиллагааг шинэчлэх, дотоодод үйлдвэрлэх малын гүн хөлдөөсөн үрийн хэмжээг 10.0 мянгад хүргэх	-УИХ-ын 2010 оны 23 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөр“ хөтөлбөрийн 3.2.2.1 дэхь зорилт, Монгол улсын Засгийн газрын 2012-2016 оны Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 78.3 дахь зорилтод “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолбор”-ыг шинээр байгуулах ажлын хүрээнд Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумын нутагт 22.3 га газрыг авч, инженер-геологийн судалгаа болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг хийсний үндсэн дээр цогцолборын техник, эдийн засгийн үндэслэл, ерөнхий төлөвлөгөө, иж бүрэн зураг төслийг гүйцэтгэн 2013 оноос бүтээн байгуулалтын ажлыг эхлүүлсэн байна. -Малын удмын сангийн үндэсний цогцолборын инженерийн иж бүрэн шугам сүлжээ болон барилга угсралтын эхний ээлжийн ажлыг гүйцэтгэгч “НАБСАН” ХХК-тай хийсэн гэрээний гүйцэтгэл өнөөдрийн байдлаар 98.0 хувьтай байна. Инженерийн шугам сүлжээний ажил болон 14 барилгын угсралтын

						<p>ажил бүрэн дуусаж, 11.6 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг авсан байна.</p> <p>-Захиалагчийн гэрээнд тусгагдаагүй цэвэр усан хангамж, цахилгааны дэд өртөө, агаарын шугам, гадна холбооны шугам, цэвэрлэх байгууламжийн ажилд шаардлагатай байгаа хөрөнгийг шийдвэрлэснээр дутуу байгаа ажлыг 2017 оны эхний хагас жилд багтаан дуусгаж, одоо баригдсан байгаа барилгуудын хоорондох зам, талбай, гэрэлтүүлгийн ажлыг хийгдсэн зураг, төсвийн дагуу гүйцэтгэж цогцолборын ажлыг улсын комисст хүлээнгэн өгөхөөр төлөвлөж байна.</p> <p>-Цогцолборын Ашиглалтын өмнөх албыг 2017 онд байгуулан, одоо баригдсан захиргаа, үйлдвэрлэл, малын байрны зориулалттай 14 барилгын дотоод технологийн тоноглол, үржлийн донор малыг худалдан авах болон доторх зам талбайн тохижилтын ажилд шаардагдах хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэн цогцолборын үйл ажиллагааг эхэлсэнээр Монгол улсын малын үржлийн ажилд биотехнологи, нөхөн үржихүйн дэвшилтэт арга, технологийг хэрэглэх, Малын үндэсний генийн санг бий болгох, мал үржлийн ажил, үйлчилгээг үндэсний хэмжээнд өргөжүүлэх зэрэг ажлуудыг шинэ шатанд гаргах бодит нөхцөл бүрдэнэ.</p> <p>-Малын удмын сангийн үндэсний төвийн генийн санд одоогоор Монгол улсад үржүүлж буй бог малын 16 үүлдэр, 3 үүлдрийн бухны болон импортоор авсан өндөр ашиг шимт бог малын 6 үүлдэр, үхрийн 10 үүлдрийн бухны нийт 65.5 мянган тун үрийг хадгалж, үржүүлэгт ашиглан, удам зүйн дэвшлийг түгээж байна.</p>
22	2.34. Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах үйл ажиллагаанд зээлийн дэмжлэг үзүүлж, өвс	1	Газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүсэд тэжээлийн үйлдвэр байгуулах, малын таримал тэжээлийн үр	2017-2020	Малын тэжээлийн үйлдвэ-рийг бүсчилсэн байдлаар нэгийг шинээр байгуулах,	-Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах үйл ажиллагааны техник, эдийн засгийн тооцоо судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх ажлыг судлан үзэж байна.

	тэжээлийн аюулгүй нөөцийг нэмэгдүүлнэ.		үржүүлгийн үйл ажиллагааг дэмжих /МААБХЗГ/		тэжээлийн ургамлын үрийн шинэчлэл хийж тариалал-тыг нэмэгдүү-лэх	
		2	Өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлэх техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, өвс, тэжээлийн агуулахыг орон нутагт бий болгох /МААБХЗГ/	2017-2020	Өвс, тэжээлийн нөөцийн агуулахгүй сумдын байршлыг харгалзан шинээр 5 агуулах барих	-Өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлэх техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, өвс, тэжээлийн агуулахыг орон нутагт бий болгоход шаардагдах зардлын төсвийг 2017 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд тусган Сангийн яаманд хүргүүлсэн боловч хасагдсан. 2018 оны төсвийн тухай хуульд дахин өргөн мэдүүлнэ.
23	2.35. Хөдөөгийн хүн ам болон мал аж ахуйн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бэлчээрт худаг, хөв цөөрөм барьж байгуулан ашиглалт, хяналтыг сайжруулна /МААБХЗГ/	1	Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах зорилгоор инженерийн хийцтэй болон энгийн уурхайн худаг гаргах, цас, борооны ус тогтоох хөв цөөрөм барьж байгуулах	2017-2020	Шинээр 250 худаг, 1-ээс доошгүй хөв, цөөрөм барьж байгуул-наар нийт мал сүргийн усан хангамж 10 орчим хувиар нэмэгдэх	-Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах зорилгоор 2016 онд улсын төсвийн хөрөнгөөр 42 инженерийн хийц бүхий худгуудыг Баянхонгор, Завхан, Ховд, Хөвсгөл аймгуудад гаргаж аймгуудын Засаг даргын захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг хүлээн авч орон нутгийн өмчид бүртгүүлсэн. -2017 онд улсын төсвийн хөрөнгөөр 40-өөс доошгүй инженерийн хийцтэй худаг гаргахаар төлөвлөсөн ба инженерийн хийцтэй болон энгийн уурхайн худаг гаргах, цас, борооны ус тогтоох хөв цөөрөм барьж байгуулах арга хэмжээг мэргэжил арга зүйн удирлагаар хангах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.
		2	Нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан газрын гүнээс ус татах тоног төхөөрөмжийг хуучин инженерийн хийцтэй худгуудыг засварлан суурилуулах, худаг гаргах үйл ажиллагаанд шинэ дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлэх	2017-2020	Инжене-рийн хийцтэй 25-аас доошгүй худагт нар, салхины эрчим хүчээр ажиллах ус өргүүр суурилуу-лах	-“Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын хөгжлийн төсөл”-ийн хүрээнд 2016 онд Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг, Цагаан-Уул сумдын цэвдэгтэй бүсэд инженерийн хийцтэй 2 худаг шинээр гаргаж, цэвдэгээс хамгаалах төхөөрөмжийг суурилуулан Хөвсгөл аймгийн Улсын комисст хүлээлгэн өгсөн. -2017 онд нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан газрын гүнээс ус татах дэвшилтэт тоног төхөөрөмж, технологийг судлан үзэж, монголын нөхцөлд нэвтрүүлэх асуудлыг боловсруулна.

24	2.36. Бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулах, төлөв байдлыг тогтоох, хянах, сэргээн сайжруулах, доройтол, талхагдал, цөлжилтийг бууруулах, бэлчээрт хөнөөл учруулж байгаа мэрэгч амьтан, шавжтай тэмцэхэд малчдын оролцоог нэмэгдүүлж, байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт аргыг ашиглана.	1	Бэлчээрийн харилцааг зохицуулах Бэлчээр хамгаалах тухай хуулийн төслийг боловсруулах /БТГ, МААБХЗГ, ХХ/	2017-2020	Хуулийн үзэл баримтлал-лыг боловс-руулж батлуулах	-Бэлчээр хамгаалах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Засгийн газрын хуралдаанаар 2016 онд батлуулсан. -Мөн холбогдох газар, хэлтэс, гадаадын төсөл, хөтөлбөртэй хамтран Бэлчээр хамгаалах тухай хуулийн төслийг боловсруулж байна.
		2	Бэлчээрийн газар зохион байгуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг орон нутгийн төр захиргааны байгууллагатай хамтран зохион байгуулах /МААБХЗГ/	2017-2020	Аймаг, сумдын бэлчээ-рийн менежментийн төлөвлө-гөөг шинэчлэн зохион байгуулах	-Аймгуудын Засаг дарга болон Хүнс, Хөдөө аж ахуйн газрын дарга нартай байгуулах 2016 оны үр дүнгийн гэрээнд бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах заалтыг тусган, мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангаж ажилласан. Энэхүү ажил 2017 онд үргэлжлэн хийгдэнэ.
		3	Байгаль, экологийн онцлогтой уялдуулан бэлчээрийн газарт бүсчлэл тогтоож, бүс тус бүрийн төлөв байдлыг үнэлэх, хянах ажлыг зохион байгуулах МААБХЗГ	2017-2020	Төвийн бүсийн аймгуудын бэлчээ-рийн төлөв байдлын үнэлгээг хийх	-Бэлчээрийн газарт бүсчлэл тогтоож, бүс тус бүрийн төлөв байдлыг үнэлэх ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран зохион байгуулах тухай “Санамж бичиг” байгуулахаар тохиролцон ажиллаж байна.
		4	Улсын болон орон нутгийн тусгай хэрэгцээний нөөц бэлчээрийг шинээр бий болгох, ашиглалтыг сайжруулах /МААБХЗГ, АДОБАЗ/	2017-2020	Улсын тусгай хэрэгцээ-ний аймаг дундын отрын бэлчээ-рийг 50.0 мян.га-аар нэмэгдүү-лэх	-Хөвсгөл аймгийн 2 сумын нутагт аймаг дундын отрын бүс нутаг байгуулах судалгааны ажлыг эхлүүлсэн. Энэ арга хэмжээ 2017 онд үргэлжлүүлэн гүйцэтгэж, холбогдох шийдвэрийг гаргуулахаар ажиллаж байна.
		5	Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй үлийн цагаан оготно, царцаатай байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт арга технологи ашиглан тэмцэх	2017-2020	Үлийн цагаан оготно тархсан 10 аймгийн 520.0 мян.га, царцаа тархсан 2 аймгийн	-Бэлчээр хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд 2016 онд үлийн цагаан оготной тэмцэх ажлыг 4-11 дүгээр сард байгаль орчинд халгүй аргаар 10 аймгийн 67 сумын 525.0 мянга га талбайд, царцаатай тэмцэх ажлыг 5-7 дугаар сард химийн аргаар 2 аймгийн 11

			арга хэмжээг өргөжүүлэх, малчдын оролцоог нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах /МААБХЗГ/		80.0 мян.га талбайд тэмцэх ажлыг зохион байгуулах, бэлчээ-рийн даац, багтаам-жыг 600.0 мян.га-аар нэмэгдүүлэх	сумын 45.1 мянган га талбайд холбогдох аймгуудтай Хүнс, хөдөө аж ахуйн газартай хамтран зохион байгуулсан. -Энэ ажлын үр дүнд нийт 12 аймгийн 78 сумын 570.1 мянга га-гаар бэлчээрийн даац багтаамжийг нэмэгдүүлсэн байна. -Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй үлийн цагаан оготнотой тэмцэх ажлыг 2017 оны 4-11 дүгээр сард 10-аас доошгүй аймгийн 580.0 мянга га талбайд байгаль орчинд халгүй аргаар, царцаатай тэмцэх ажлыг 5-7 дугаар сард 3 аймгийн 89.8 мянган га талбайд химийн аргаар тус тус зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.
25	2.37. Мал аж ахуйн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангахад чиглэгдсэн Малын генетик нөөцийн тухай, Бэлчээр хамгаалах тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг тус тус боловсруулан батлуулж, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ.	1	Малын генетик нөөцийн тухай, Бэлчээр хамгаалах тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төслүүдийг тус тус боловсруулах /БТГ, ХХ/	2017-2020	Хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловс-руулж, ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн УИХ-д өргөн мэдүүлэх	-Малын генетик нөөцийн тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн төслийг тус тус 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. -Хуулиудын төслийг 2017 оны 1 дүгээр сарын 25-нд БОХХААБХ-ны хуралдаанаар, 1 дүгээр сарын 27-нд УИХ нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг дэмжсэн.
26	2.38. Мал аж ахуй эрхлэх уламжлалт хэв маяг, мэдлэгийг хадгалах, баяжуулах, малын тоо, төрөл, сүргийн бүтцийн зохист харьцааг баримтлах, эрчимжсэн аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	1	Мал аж ахуй эрхэлж ирсэн олон зуун жилийн уламжлалт мэдлэгийг бүртгэх, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, сурталчлах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх /МААБХЗГ/	2017-2020	МАА эрхэлж ирсэн уламж-лалт мэдлэгийг бүртгэх, мэдээл-лийн сан бүрдүүлэх эрх зүйг бүрдүүлэх	-Мал аж ахуйн салбарын ололт, амжилт болон тэргүүний малчдын туршлагыг олон нийтэд хүргэх, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр зорилгоор 2016 онд “Төл таван эрдэнэ” нэвтрүүлгийг Монголын Үндэсний Телевизтэй хамтран бэлтгэж нийт орон даяар сурталчлах ажлыг зохион байгуулсан.
		2	Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч,	2017-2020	Нийт мал сүрэгт үхрийн эзлэх хувийг 7.0 хувьд	-Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч, хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд барих бодлогыг барьж ажиллаж байна. Сүүлийн

			хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд барих, тоо нь цөөрч мөхөлд хүрч болзошгүй үүлдэр, омгийн мал үржүүлж буй иргэн, ААНБ-д мэргэжил арга зүйн болон хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх /МААБХЗГ/		хүргэх	жилүүдэд манай улсын үхрийн тоо толгой жил дараалан өссөн байна. Үүнд: 2015 онд үхэр 3.78 сая байсан бол 2016 оны жилийн эцсээр 4.1 сая болж даруй 300 гаруй мянган толгойгоор өсчээ. -Аймгуудын Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, сумдын мал эмнэлэг, үржлийн тасгаар дамжуулан хээлтэгч, хээлтүүлэгчийн тохироог орон нутагт хийж байна. -2016 онд үхрийн аж ахуйг дэмжих зорилгоор сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхэлдэг 26 аж ахуйн нэгжид 300.0 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээл олгосон байна.
		3	"Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих" хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, МААБХЗГ/	2017-2020	"Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих" хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, ЗГ-ын тогтоо-лоор батлуулан хэрэгжүүлэх	-Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих хөтөлбөрийг шинээр боловсруулах зорилгоор ажлын хэсэг байгуулагдан, холбогдох судалгаа тооцоог боловсруулан ажиллаж байна.
		4	Нийслэл хот болон томоохон хот суурингийн ойролцоо сүү, махны чиглэлийн арвин ашиг шимтэй үхрийн эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлэх, хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах /МААБХЗГ, МХС/	2017-2020	Сүү, махны чиглэлийн үхрийн эрчимжсэн аж ахуй эрхэлж буй 10-аас доошгүй ААН, иргэдэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх	-ХХААЯамны Төрийн нарийн бичгийн даргын А/335 тоот тушаалаар сүүний чиглэлийн үхэр үржүүлэгч 13 аж ахуйн нэгжид 134 сая төгрөг, ХХААСайдын А-103 дугаар тушаалаар 19 аж ахуйн нэгжид 225 сая төгрөгийн төслийн дэмжлэгийг үзүүлсэн. -ХХААЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын А/335 тоот тушаалаар махны чиглэлийн үхэр үржүүлэх төсөлд 20 аж ахуйн нэгжид 200 сая төгрөгийн зээлийн дэмжлэгийг үзүүлсэн. -Импортоор орж ирсэн өндөр ашиг шимтэй сүүний чиглэлийн үхэр бүхий фермүүдэд бойжуулж буй хээлтүүлэгчтийг худалдан авч, жижиг аж ахуйн нэгжүүдэд эргэн төлөх нөхцөл бүхий зээлийн гэрээгээр олгох ажлыг 2017 онд хэрэгжүүлнэ.
		5	Гахай, тахиа, шувуу, зөгий, загасны аж ахуйг хөгжүүлэхэд мэргэжил	2017-2020	Гахай, тахиа, шувуу, зөгий, загасны аж ахуй	-2016 онд гахайн цогцолбор аж ахуйд дэмжлэг үзүүлэх төслийн баримт бичгийг боловсруулж шаардлага хангасан 1 төслийг сонгон шалгаруулах ажлыг зохион

			<p>арга зүйн болон зээлийн дэмжлэг үзүүлж, импортын бүтээгдэхүүний тоо хэмжээг бууруулах</p> <p>/МААБХЗГ, МХС/</p>		<p>эрхэлж буй 5-аас доошгүй ААН, иргэдэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх</p>	<p>байгуулан 109 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлсэн байна. Төслийн үр дүнд энэ онд гахайн махны үйлдвэрлэл 200 тн-өөр нэмэгдэнэ.</p> <p>-Шувууны аж ахуй эрхлэгчдийн холбоотой хамтран шувууны аж ахуй эрхлэгчдийн үйл ажиллагаанд дүгнэлт хийж импортын өндөгний татварыг нэмэгдүүлэх талаар судалгаа хийж асуудал боловсруулж байна.</p> <p>-Зөгийн аж ахуйг дэмжих зорилгоор 34.1 сая төгрөгний үнэ бүхий 231 ширхэг башкер үүлдэрийн эх зөгийг иргэн, аж ахуйн нэгжид зээл хэлбэрээр олгох ажлыг Мал хамгаалах сан, Монголын зөгийчдийн нийгэмлэгтэй хамтран зохион байгуулав. Энэ ажлын үр дүнд зөгийн бүлийн тоо 250-аар нэмэгдэх урьдчилсан тооцоо гарч байна.</p> <p>-Загасны аж ахуйн талаарх мэдээлэл цуглуулах, цаашид авах арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжилтийг хангах зорилгоор НҮБ-ийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагын санхүүжилтээр хэрэгжүүлсэн ТСП/MON/3501 “Загасны аж ахуйг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх” техник хамтын ажиллагааны төсөлтэй хамтран ажиллах ажлыг зохион байгуулав.</p>
27	<p>2.39. Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана.</p> <p>/ГТБХЗГ/</p>	1	<p>Төвийн бүсэд тариалангийн газрын боломжит орон зайн ашиглалтыг сайжруулж, баруун, зүүн бүсэд атаршсан газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулан, бүртгэл хяналтыг сайжруулан нэгдсэн мэдээллийн сантай болох</p>	2016-2020	<p>Arc GIS программд улсын хэмжээний 21 аймаг, сумдын тариалан-гийн талбайн байршлыг нэг бүрчлэн M1:100000 хураангуй-лалтай газар зүйн зураглалыг хийж, мэдээллийн санг байгуулах ажлыг эхлүүлэх, аймаг, нийслэл, сум,</p>	<p>-Төрөөс газар тариалангийн салбарт авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, дэмжлэгийн үр дүнд 2016 онд нийтдээ 475.8 мянган тонн үр тариа, үүнээс 460.7 мянган тонн буудай, 153.7 мянган тонн төмс, 93.5 мянган тонн хүнсний ногоо, 19.6 мянган тонн тосны ургамал, 50.6 мянган тонн тэжээлийн ургамал буюу нэгжээс 14.0 цн улаанбуудай, 105.0 цн төмс, 112.1 цн хүнсний ногоо, 17.3 цн тэжээлийн ургамал, 3.1 цн тосны ургамал тус тус хураан авч улаанбуудай, төмсний хэрэгцээг 100 хувь, хүнсний ногооны 45 хувь, таримал тэжээлийн 40 хувь, тосны ургамлын 46 хувийг дотоодын ургацаас хангалаа.</p> <p>-Arc GIS программд улсын хэмжээний 21 аймаг, сумдын тариалангийн талбайн байршлыг нэг бүрчлэн</p>

				багийн удирлага, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргаа-ны байгууллага, мэргэжилтнүүдийн тариалангийн талбайг бүртгэл-жүүлэн, мэдээл-лийн сан байгуулах чадавхийг бэхжүүлэх	М1:100000 хураангуйлалтай газар зүйн зураглалыг хийж, мэдээллийн санг байгуулах төсөв батлагдаагүй. -ХХААХҮЯмны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2016 оны А-142 дугаар тушаалаар байгуулагдсан Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны салбарын мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх зорилгоор салбарт ашиглагдаж байгаа мэдээллийн сангуудын мэдээллийг нэгтгэх, нэгдсэн санд оруулах, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна. Мэдээллийн сангийн журмыг боловсруулж байна.
	2	Газар тариалангийн гаралтай бүтээгдэхүүнд төрөөс олгох татаас, хөрөнгө оруулалт, мөнгөн урамшууллын тогтолцоог боловсронгуй болгож, бүтээгдэхүүний борлуулалтыг биржийн арилжаанд шилжүүлэх	2016-2020	Гурил үйлдвэрлэлд 320.0 мян.тонн буудай нийлүүлэх	-2016 оны ургацаас урьдчилсан байдлаар гурил үйлдвэрлэлд 323,2 мянган тн тонн буудай нийлүүлэгдсэн дүнтэй байна. Буудайн урамшуулалд 16.0 тэрбум төгрөг батлагдсан бөгөөд урамшууллын бүрэн материалыг хүлээн авах ажил явагдаж байна. -Тариалангийн газрын ангилал тус бүрээр болон тариалсан таримал, сорт, үр, техник, хураасан ургацын мэдээг сум, дүүргээр нэгтгэж авахаар 2016 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 05/1270 албан тоот хүргүүлж тайланг нэгтгэн авч байна.
	3	Төрөөс олгох татаас, хөрөнгө оруулалт, мөнгөн урамшууллын тогтолцоог боловсронгуй болгож, жилд төмс тариалах 15.0 мян.га, хүнсний ногооны 8.5 мян.га талбайд тариалалт хийхээр тооцож урамшуулал олгох	2016-2020	Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, төмсний хэрэгцээг 100 хувь, ногооны хэрэгцээг 55 хувь хангах	-2016-2017 онд урамшуулал олгох төсөв батлагдаагүй байна. 2016 онд төмс 14.6 мянган га-д төмс тариалж 153,7 мянган тн, 8.3 мянган га-д хүнсний ногоо тариалж, 93.5 мянган тн тус тус хураав. Хүн амын төмсний хэрэгцээг дотоодын ургацаас 100, хүнсний ногооны хэрэгцээг 45 хувь хангав.
	4	Эх орны төмсний шинэ сортын суперэлит үр үйлдвэрлэх, вирусгүй бичил булцуун үрээр	2016-2020	Вирусгүй бичил булцууг 125 мянган ширхэг, элит үр 400 тонныг	-Төмсний бичил булцуу үржүүлж, элит үр үйлдвэрлэх тендерийн бичиг баримт боловсруулан хуулийн хүрээнд гэрээ байгуулж, хяналт тавьж ажилласан. Энэхүү ажлын хүрээнд 80.0 мянган ширхэг вирусгүй

			дотоодын хэрэгцээг хангахад дэмжлэг үзүүлэх		үйлдвэр-лэж, жил бүр үр шинэчлэлийн системийг тогтвор-жуулах	бичил булцуу үйлдвэрлэсэн. 2017 оны ургацаас 32 тн төмсний элит үрийг үр шинэчлэлд хуваарилана.
		5	Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг төвийн бүсэд Дархан-уул аймгийн УГТЭШХ-г, баруун бүсэд Увс аймагт, зүүн бүсэд Дорнод, Хэнтий аймгийн үр үйлдвэрлэгчдийг түшиглэн хөгжүүлэх, нэр төрлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжих	2016-2020	Ил талбайн ногооны үр 8 нэр төрлийг үйлдвэрлэж, хэрэгцээ-ний 60 хувийг хангах	-Хүнсний ногооны 8 нэр төрлийн 7200 кг үрийг Увс, Хэнтий, Завхан, Дархан-уул аймагт үйлдвэрлэсэн. Үрийн хэрэгцээний 40 хувийг хангсан. -Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг дэмжиж 50.0 сая төгрөгт тендер зарлан авч, хуваарийг ХХАА-н сайдын А-72 тушаалаар, 3 нэр төрлийн 3365 кг ногооны үрийг хуваарийн дагуу 21 аймаг, нийслэлийн 10 дүүргийн ХХАА-н газраар дамжуулан олгож, хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллав.
		6	Хүнсний ногооны нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, сортуудыг турших, нутагшуулах, усалгаажуулах, механикжуулах замаар үйлдвэрлэлийг дэмжих	2016-2020	Өмнөх жилийн ажлын үр дүнг тогтвор-жуулна	-2016 онд хүнсний ногооны хүлэмжийн хэмхийн Saladin f1/, лоолийн /tolstoi f1/ сортыг туршилтад, Артишокийн Green globe сортыг ирээдүйтэй сортоор, шар луувангийн Шантенэ Роял, хүрэн манжингийн Одноростковая, улаан луувангийн Софит, гоньдны Лесногородская, сонгины баян овоо сортуудыг нутагшсан сортоор батлав.
		7	Газар тариалангийн механикжсан ажлыг төлбөртэй гүйцэтгэж өгдөг аж ахуйн нэгж, хоршоонд техник, технологийн шинэчлэл хийхэд дэмжлэг үзүүлэх, төмс хүнсний ногоо үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэл хийх	2017-2020	Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэлд шаардлага-тай дунд оврын трактор, ХАА-н машин нийлүүлж, эргэн төлөх нөхцөлтэй-гээр ногооч-дод олгох	-Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаас улсын төсвийн хөрөнгөөр нийлүүлэгдсэн төмс, хүнсний ногоо хураагч, сийрүүлүүр, БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр нийлүүлэгдсэн 125 морины хүчтэй тракторыг 20 хувийн урьдчилгаа төлбөртэй 4 жилийн хугацаатай зээлээр олгож байна. -2017 онд БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд нийлүүлэгдэх техникийг хөнгөлөлттэй зээлээр олгоно.
28	2.40. Жимс жимсгэний нэр төрөл, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, чацарганы үйлдвэрлэлийн нэгдсэн сүлжээ байгуулан, хүн	1	"Жимс жимсгэнэ" хөтөлбөр хэрэгжүүлж, Монголд ургах боломжтой жимс жимсгэний сортуудыг турших,	2016-2020	НҮБ-ын ХХААБ-аас "Жимс жимсгэнэ" төсөл хэрэг-жүүлж, алим, чавганы суулгац	-“Жимс жимсгэнэ” хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж салбарын мэргэжилтэн, судлаачид, эрдэм шинжилгээний байгууллага, үйлдвэрлэл эрхлэгчдээр хэлэлцүүлж бэлтгээд байна.

	амыг амин дэм бүхий жимс жимсгэнээр ханган, экспортын орлогыг нэмэгдүүлнэ. /ГТБХЗГ/		нутагшуулах, үржүүлэх, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх, чацарганы тариалалт, хураалт, хадгалалт, боловсруулалт, борлуулалтын чанар стандарт, судалгаа шинжилгээнд суурилсан сүлжээг үүсгэж, өрсөлдөх чадварыг сайжруулан "Монгол чацаргана" бренд бий болгох, экспортод тогтвортой гаргах		импорт-лож туршиж эхлэх, жимс жимсгэний тариалал-тыг 6500 га-д хүргэх, ургац 4000 тоннд хүргэх	-НҮБ-ын ХХААБ-ын санхүүжилтээр “Жимс жимсгэнэ” төсөл хэрэгжүүлэхээр батлуулж 2017 оны эхний улиралд нээлтийн семинарыг зохион байгуулахаар ажиллаж байна. -Тус төслийн хүрээнд алим, чавга зэрэг яст, үрт жимсний суулгацыг турших, нутагшуулах, үржүүлэх ажлыг эхлүүлэх, судлаач мэргэжилтний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэхээр төлөвлөж байна.
29	2.41. Газрын үржил шим, үр өгөөж, таримал ургамлын үр үржүүлгийн аж ахуйг цогцолбор байдлаар хөгжүүлж, үрийн сорт чанарыг сайжруулах замаар га-аас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлнэ. /ГТБХЗГ/	1	Таримлын элит үр үржүүлгийн төв, сорт, сорилтын салбаруудыг тариалангийн бүсийн онцлогт тохируулан байгуулж, техник технологийн шинэчлэл хийх	2016-2020	Сорт сорилтын хоёр төвийг сэргээн техник тоног төхөөрөмжөөр хангах	-Нутагшсан таримлын элит үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Дарханы Ургамал газар тариалангийн хүрээлэнтэй гэрээ байгуулж захиалгаар улаанбуудайн 4 сортын 344 тонн, бусад үр тарианы болон сэлгээний таримлын 180 тонн элит үрийг тус тус нийлүүлж нөөцийг бүрдүүлэв. -Анхдагч үрийн аж ахуйд техник технологийн шинэчлэл хийх, үрийн төрөлжсөн аж ахуйн нэгж байгуулж элит үрийн хэрэгцээг хангах зорилгоор Азийн хөгжлийн банкинд 2 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий төслийн танилцуулга хүргүүлээд байна.
		2	Ганд тэсвэртэй, ургац өндөртэй үр тариа, тос, тэжээл, буурцагт таримлын нутагшсан сортын үрийг үржүүлж, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх	2016-2020	Ганд тэсвэртэй хоёр сортыг үржүүлж нутагшуулах	-Улсын сорт сорилтын зөвлөлийн хурлаар тэжээлийн вандуйн И2964 сортыг нутагшсан сортоор батлуулж зусах зөөлөн буудайн Тризо сортыг сорилтод оруулахаар тус тус шийдвэрлэв. -Хүнсний ногооны үр үйлдвэрлэлийг дэмжих төслийг Азийн хөгжлийн банканд хүргүүлснээр 2017 оноос Увс аймгийн Улаангом, Дархан-уул аймгийн Орхон, Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумыг хамруулахаар болсон. Төслийн багтай судалгаа асуулга ярилцлага хийж “Санамж бичиг” байгуулсан.

30	2.42. Ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг төлөвшүүлж, тариалангийн талбайн хөрсийг элэгдэл, эвдрэлээс хамгаалж, үржил шимийг сайжруулах, таримлын зохистой сэлгээ, тэг элдэншүүлгийн технологийг үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.	1	Тариалангийн бүсийн 800.0 мянга гаруй га талбайд хөнөөлт организмын тархалтын судалгааг хийж, тэмцэх аргыг боловсруулах /ГТБХЗГ/	2016-2020	400.0 гаруй мянган га талбайд тархалтын судалгаа хийж, тэмцэх арга хэмжээг боловсруулах	-Тариалангийн талбайд хөнөөлт организмын тархалтын судалгаа хийх чиглэлийг тогтоосны зэрэгцээ тэмцэх аргыг боловсруулах хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлсон. Энэ чиглэрээр 2017 онд хэрэгжүүлэх ажлын төсөв батлагдаагүй.
		2	Хөнөөлт организмтой тэмцэх арга хэмжээнд ургамал хамгааллын цогц арга, газар тариалангийн зохистой дадлыг нэвтрүүлэх, төлөвшүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	Ургамал хамгааллын цогц арга, зохистой дадлыг нэвтрүү-лэх, хэрэгжүү-лэх чиглэлээр төмс, хүнсний ногоо эрхлэгч-дэд зориулсан технологийн заавар зөвлөмж боловсруу-лах, технологийн сургалт зохион байгуулах	-АФАСИ олон улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Газар тариалангийн зохистой дадал” техник хамтын ажиллагааны төслийн хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Сайхан, Хөтөл, Ерөө зэрэг сумын болон баруун бүсийн аймгийн 300 гаруй төмс, хүнсний ногоо, хүлэмжийн аж ахуйн эрхлэгч нарт зориулан “Хөдөө аж ахуйн зохистой дадал ба хүнсний аюулгүй байдал” сургалтыг зохион байгуулсан. -Энэхүү сургалтаар тариалангийн үйлдвэрлэл явуулах явцад тариаланчид өөрсдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, байгаль орчин, мал амьтанд халгүйгээр үйлдвэрлэл эрхлэх, үйлдвэрлэл эрхэлэхэд шаардлагатай эх үүсвэрүүдийг тогтвортой байлгах, хүнсний аюулгүй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зэрэг асуудлыг хөдөө аж ахуйн зохистой дадлыг хэрэгжүүлэх замаар хангах, бүтээгдэхүүний гарал үүслийн гэрчилгээг хэрхэн хөглөх, ул мөрийг хэрхэн тодорхойлох талаар зааж сурталчлав. -Сургалтад хамрагсдад зориулан “Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд зохистой дадал нэвтрүүлэх” зөвлөмж болон “Ургамал түүний гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний ул мөрийг мөрдөн тогтоох бүртгэлтэй холбогдсон журам”-ыг хэвлүүлэн тараав.
		3	Тариалан эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдэд ургамал хамгааллын бодис, бордоог хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох /ГТБХЗГ, ТЭДС/	2016-2020	Ургацын тоо хэмжээг нэмэгдүү-лэх, чанарыг сайжруу-лах зорилгоор хаврын тариалал-тад зориулан ургамал хамгаал-лын бодис, бордоог хөнгөлөлт-тэй нөхцөлөөр олгох	-2016 оны тариалалтад зориулан үр ариутгал, хог ургамлын болон уриншийн 433.3 тонн ургамал хамгааллын бодисыг нийт 288 аж ахуйн нэгж, иргэнд, 7.9 мянган тн бордоог 378 аж ахуйн нэгж, иргэнд тус тус хөнгөлөлттэй нөхцлөөр олгох ажлыг Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сантай хамтран зохион байгуулсан.

		4	Сэлгээний таримлын нэр төрлийг тодорхойлж, үрийн нөөцөөр хангах, зах зээлд гаргах, сүрлэн хучлага үүсгэх технологийг хэрэгжүүлэх /ГТБХЗГ, ТЭДС/	2016-2020	Тариалан-гийн талбайн 5 хувьд сэлгээний таримал тариалах, сүрлэн хучлага үүсгэх	Сэлгээний таримал болох арвай, хошуу будаа, хөх тариа, вандуйны нийт 180 тонн элит үрийг Ургамал газар тариалангийн хүрээлэнгээс шууд гэрээ байгуулах аргаар худалдан авч Тариалан эрхлэлтийг дэмжих санд хүлээлгэн өгч нөөц бүрдүүлэв.
		5	Тариалангийн талбайг хашаажуулах, ногоон хэрэм байгуулах /ГТБХЗГ, ТЭДС/	2016-2020	Тариалан-гийн талбайн 5 хувийг хашаажуулах	-ХХААХҮ-ийн Сайдын аймгуудын Засаг дарга нартай байгуулсан үр дүнгийн гэрээнд тариаланчдын өөрсдийн хөрөнгөөр хашаажуулах талаар тусгав. -2016 оны байдлаар тариалангийн эргэлтийн 885.0 мян га талбай байна.
		6	Хими, биологийн гаралтай ургамал хамгааллын бодис, бордооны талаар технологийн зөвлөмж заавар боловсруулах, талбайн болон технологийн сургалт зохион байгуулах ГТБХЗГ	2016-2020	Зүүн бүсийн аймгуудын тариалан эрхлэгч нарыг хамруулах	- АФАСИ олон улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Газар тариалангийн зохистой дадал” техник хамтын ажиллагааны төслийн хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар, Хөтөл, Сайхан сумуудад зохион байгуулсан сургалтын үеэр 2016 онд ургамал хамгаалалтын арга хэмжээнд ашиглаж болох ургамал хамгааллын бодис, бордооны нэр төрөл, тун хэмжээ, аюулгүй ажиллагааны талаар тариаланчдад танилцуулсан. -Монгол, Германы хамтын ажиллагааны хүрээнд хэрэгжүүлж буй “Хөдөө аж ахуйн тогтвортой хөгжил” төслийн багтай хамтран “Тариалангийн талбайн хөрсний үржил шим, элэгдэл эвдрэл- шийдвэрлэх арга зам” сэдэвт хэлэлцүүлэг, “Тариалангийн талбайн хөрсийг бордох арга технологи” сэдэвт сургалтыг 13 аймгийн болон сумуудын агрономи, газар тариалангийн мэргэжилтнүүд болон тариалан эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдийн нийт 200 гаруй хүмүүст зориулан Дархан-Уул аймаг, Улаанбаатар хотод тус тус зохион байгуулсан.
31	2.43. Усны хайгуул, судалгаанд үндэслэн усалтын систем шинээр барьж, сэргээн засварлах,	1	Хайгуул судалгаа хийгдсэн бүсүүд болон томоохон голуудын сав газарт урсацын тохируулга	2016-2020	Усалгаа-тай тариалан-гийн хэмжээг 1.0 мянган га-аар нэмэгдүүлэх	-3 га-ийн усалгааны тоног төхөөрөмжийг төмс, хүнсний ногооны тариалан эрхэлдэг иргэд аж ахуйн нэгжид урт хугацааны зээлээр олгосноор төмс хүнсний ногооны 594 га талбайн усан хангамж

	усалгааны дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэхийг дэмжиж, усалгаатай талбайн хэмжээг жил бүр нэмэгдүүлнэ. /ГТБХЗГ/		хийж, ус хуримтлуулах усан сан бүхий томоохон услалтын системийн толгойн барилга, усыг талбайд хүргэх гол суваг (хоолой), талбай хоорондын ус хуваарилах сүлжээний барилга байгууламжийг барих			сайжирсан. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт 2016-2017 онд батлагдаагүй тул услалтын систем шинээр барьж ашиглалтад оруулаагүй.
32	2.44. Өвөл, зуны хүлэмжийн загвар, цогцолбор аж ахуйг хөгжүүлж, хот суурингийн хүн амыг шинэ ургацын ногоогоор тогтвортой хангана. /ГТБХЗГ/	1	Өвлийн хүлэмжийн аж ахуй байгуулахад урт хугацаатай зээлийн эх үүсвэр бий болгох, томоохон хот суурин газруудад гадаад орон, олон улсын байгууллагын санхүүжилтээр загвар, цогцолбор аж ахуйнуудыг байгуулах, зуны хүлэмжийн аж ахуйн хангамжийг сайжруулж, орон нутагт хөнгөлөлттэй үнэ, нөхцөлөөр нэвтрүүлэх	2016-2020	Хүлэм-жийн талбайг 10 га-гаар, ургацыг 3000 тн-оор нэмэгдүү-лэх	-Монгол улсын Засгийн газрын “Эдийн засгийг сэргээх” хөтөлбөрийн төлөвлөгөөнд 5 га талбай бүхий өвлийн хүлэмжийн цогцолбор аж ахуй байгуулахаар тусгуулж, хүлэмжийн аж ахуй байгуулах төслийг боловсруулж бэлтгэв. -Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагын санхүүжилтээр зуны нийлэг хальсан хүлэмжийн хангамжийг нэмэгдүүлэх санал боловсруулж холбогдох байгууллагад хүргүүлээд байна.
33	2.45. Газар тариалангийн зориулалттай дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмж, бордоо, ургамал хамгааллын бодисыг татварын бодлого, санхүүгийн лизингийн арга хэрэгслээр дэмжинэ. /ГТБХЗГ/	1	Хөдөө аж ахуйн техникийн лизингийн сан бүрдүүлж, техникийн шинэчлэл хийхэд зээлийн дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	Техникийн шинэчлэл хийхээр тендер сонгон шалгаруу-лах	-БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих” төслийн хүрээнд техник, тоног төхөөрөмж худалдан авах тендерийг сонгон шалгаруулахаар ажиллаж байна. -Газар тариалангийн техникийн шинэчлэл төслийн санал, санхүүжилтийн схемийг боловс-руулан гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хүсэлтийг 2017.01.16-ны өдрийн 01/192 дугаар албан бичгээр хүргүүлсэн.
		2	Механикжуу-лагч, инженер техникийн ажилчдын мэргэжлийн чадварыг дээшлүүлэх	2017-2020	Шинэ техникийг ашиглах техноло-гийн сургалтыг 2 удаа зохион байгуулах	-2016 онд Хөдөө аж ахуйн техникийн ашиглалтын байдалд үнэлгээ өгөх, засвар үйлчилгээний оновчтой тогтолцоо бүрдүүлэх судалгааны ажил хийж газар тариаланд нэвтэрч буй шинэ техникийн бүтээл шатахуун зарцуулалтын үлгэрчилсэн нормыг боловсруулан хэвлүүлж тариаланчдад эзэмшүүлэх ажлыг зохион байгуулсан.

						-2017 онд Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд ажиллаж байгаа механикжуулагч, инженер техникийн ажилчдад зориулсан Дэвшилтэт техник, технологийн сургалтыг зохион байгуулахаар төлөвлөсөн.
34	2.46. Зоорь, агуулах, элеватор, үтрэмийн техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, хадгалалт борлуулалтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	1	Тариалангийн алслагдсан болон хил орчмын худалдааны бүсэд элеватор байгуулах, үтрэмийн дэвшилтэт технологийн шинэчлэлийг эрчимжүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	Дорнод аймгийн Халхгол суманд 20.0 мянган тонн хүртэл багтаамжтай элеватор байгуулах	-Алслагдсан бүсэд газар тариаланг сэргээн хөгжүүлэх техник эдийн засгийн үндэслэл, “Халхгол” хөдөө аж ахуйн үндэсний бүтээн байгуулалтын бүсийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөтэй уялдуулан Дорнод аймаг, Увс аймагт үр тариа хадгалах элеватор байгуулах тооцоог дахин нарийвчлан гаргаж байна.
		2	Төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн зоорийн багтаамжийг нэмэгдүүлэх /ГТБХЗГ/	2016-2020	Орон нутагт зоорийн багтаамжийг 7000 тн-оор нэмэгдүүлэх	-Азийн хөгжлийн банкнаас хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг дэмжих төслийн саналд төсөл хэрэгжүүлэхээр сонгосон Төв аймгийн Борнуур, Сэлэнгэ аймгийн Ерөө, Дархан-Уул аймгийн Орхон болон Увс аймагт төмс, хүнсний ногооны зоорийн багтаамжийг нэмэгдүүлэхээр тооцоолоод байна. -НҮБ-ын хүнс, хөдөө аж ахуйн газар болон донор орнуудаас хэрэгжүүлж байгаа төслүүдийн дэмжлэгтэйгээр орон нутагт зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхээр санал солилцон ажиллаж байна.
		3	Төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийг ялгах, савлах, хатаах тоног төхөөрөмж нийлүүлэх, хадгалалтын шинэ аргуудыг нэвтрүүлэх	2016-2020		-“Алтан намар”, “Намрын ногоон өдрүүд” арга хэмжээний үеэр “Монгол ногоо” төслийн санаачилсан хүнсний ногоо хатааж хадгалах технологи, туршлагыг дэлгэрүүлэх, цаашдаа бага оврын хатаах төхөөрөмжийг нийлүүлэх, гар аргаар хүнсний ногоо хатаах арга, түүнд тохирсон төхөөрөмжийг хийх зөвлөмж боловсруулахад төслийн багтай хамтран ажиллаж байна.
		4	Төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын сүлжээний менежмент, бүтцийг боловсруулж	2018-2020		-ХХААХҮ-ийн сайд, нийслэлийн Засаг дарга нар хамтран ажиллах санамж бичгийн төсөлд Улаанбаатар хотод төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах, түүнд шаардлагатай газрын асуудлыг шийдвэрлэх

			нэвтрүүлэх /ГТБХЗГ, ХНХҮЗХ/			заалтуудыг оруулсан. -Төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах төслийн анотацийг боловсруулж Хөгжлийн банкинд танилцуулан судлуулж байна.
35	2.47. Тариалангийн даатгалын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	1	Тариалангийн даатгалын эрх зүйн тогтолцоог бүрдүүлэх, давхар даатгалын системийг төлөвшүүлэх /БТГ, ГТБХЗГ, ХХ/	2016-2020	Хуулийн ажлын хэсэг байгуулах, олон улсын туршлагыг судалж, тариалангийн даатгалын зөв арга механизмыг сонгох	-Хөдөө аж ахуйн даатгалын бодлого, тогтолцооны шинэчлэл” сэдэвт хэлэлцүүлгийг 2016 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр зохион байгуулж, салбарын эрдэмтэн, судлаачид, газар тариалан эрхлэгчдийн төлөөллөөс хуулийн төсөлд санал авсан. -Ажлын хэсгийн ээлжит хурлыг 2017 оны 01 дүгээр сарын 17-ны өдөр зохион байгууллаа.
36	2.48. Үйлдвэржилтийн 21:100 хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, импортыг орлох экспортын чиглэлийн тэргүүлэх болон жижиг, дунд үйлдвэрлэл, хоршоо, худалдаа, үйлчилгээний салбарын татвар, эрх зүй, бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	1	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай, Зарим барааны импортын гаалийн татварын тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, ТБОНӨХБАҮХА тухай хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, УИХ-д өргөн мэдүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХХ/	2017-2018	Импортын гаалийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, жагсаалт шинэчлэн батлах, үйлдвэр-лэл, худалдаа-ны харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчин сайжрах	-Жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн хугацааг сунгах хуулийн төсөл УИХ-ын Төсвийн байнгын хороогоор хэлэлцэгдэж, УИХ-ын чуулганаар хэлэлцүү-лэхээр 2017 оны 1 дүгээр сарын 04 өдөр дэмжигдэв. -Үйлдвэржилтийн 21:100 хөтөлбөр, Ноолуур хөтөлбөрийн хүрээнд Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар төлөвлөж байна.
		2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, батлуулах /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Хуулийн төсөл УИХ-аар батлагдах	-ХХААХҮ-н сайдын 2016 оны 10 дугаар сарын 28-ны өдрийн А-43 тоот тушаалаар хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдав. -Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалын төсөл болон хуулийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн анхны хурлыг 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр ХХААХҮЯ-ны хурлын танхимд хийж гишүүд, эрдэмтэн судлаачдаас гаргасан санал дээр үндэслэн үзэл баримтлалын төслийг боловсруулж байна.

		3	Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийг шинэчлэн батлуулж хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Хөтөлбө-рийн төслийг боловс-руулах	-Хөтөлбөр 2016 онд дууссантай холбогдуулан Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөрийн төслийг боловсруулан санал авч байна. 2017 оны III улиралд багтаан Засгийн газарт хөтөлбөрийн төслийг хүргүүлэхээр төлөвлөөд байна.
		4	Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэг-жүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2018-2020	Хоршоо-дыг үнэлэх	-2017 оны ХХААХҮ-ийн сайдын багцад Хоршоог хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд 291.0 сая төгрөгийг тусгуулан ажиллаж байна. -Тус хөтөлбөр 2018 онд Хоршооны тухай хууль батлагдсаны дараа боловсруулагдана.
		5	Жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг зээлийн эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор Зээлийн эрсдлийн даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Эрх зүйн орчныг бий болгох чиглэлээр судалгаа хийгдэх	-Зээлийн эрсдлийн даатгалын тогтолцоог бий болгох талаар судалгаа хийж байна. 2017 онд даатгалын байгууллагуудтай хамтарсан уулзалт хийхээр төлөвлөөд байна.
		6	“Үйлдвэржилт 21:100” хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулах /БТГ, Хөн.ҮБЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХХ/	2016-2020	Өнөөгийн байдлын судалгаа хийж, аж үйлдвэ-рийн зураглал гаргах, хөтөлбө-рийн төслийг боловс-руулж батлуулах	-ХХААХҮЯ-ны ТНБД-ын 2016 оны 12 дугаар сарын 8-ны өдрийн А/ 157 дугаар тушаалаар “Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөр”-ийг боловсруулж батлуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсэг байгуулан хөтөлбөрийн төсөл, Засгийн газрын шийдвэрийн төсөл, танилцуулга, хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төслийн жагсаалт, байгуулах үйлдвэрүүдийн товч танилцуулгыг боловсруулж Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 14-ний хуралдаанд хэлэлцүүлж 60 дугаар тэмдэглэл гарсаны дагуу Засгийн газрын гишүүдээс гарсан саналыг тусган, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн тухай хууль болон Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журамд нийцүүлэн боловсруулж, Засгийн газрын хуралдаанд хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.
		7	"Үйлдвэржилт 21:100" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд 21 аймагт 100 нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэр байгуулахад санхүү, эрх зүйн дэмжлэг үзүүлж ажиллах БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ	2016-2020	Нөхцөл байдлын судалгаа-нд үндэслэн үйлдвэр-жилтийн зураглал гаргаж, аймаг, орон нутгийн нөөц боломжид тулгуур-ласан үйлдвэ-рүүдийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах	-Боловсруулах үйлдвэрийн байрлал, чиглэлийн талаарх сүүлийн жилүүдэд хийгдсэн, судалгаа,

					мэдээлэлд анализ хийх, хөтөлбөр боловсруулахтай холбогдуулан хөнгөн үйлдвэрийн салбарын мэргэжлийн холбоод /Ноос, ноолуурын холбоо, Арьс ширний үйлдвэрлэлийн холбоо, Ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийн холбоо, Хэвлэлийн мэргэжлийн холбоо, Монголын ойчид, модны үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн холбоо, Монголын барилга үйлдвэрлэлийн холбоо, Сав, баглаа боодлын холбоо, дахин боловсруулалтын холбоо/-той уулзалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, өнөөгийн байдал, тулгамдаж буй асуудал, хэрхэн цаашид хамтран ажиллах талаар хөтөлбөрт тусгах саналыг нь авч ажиллаж байна.
8	Худалдааны тухай, Дэмпингийн тухай хуулийн төслийг тус тус батлуулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ, ХНХҮЗХ, ХХ/	2016-2020	Хуулийн төслийг боловс-руулж батлуулах	-Худалдааны салбарыг бодлогын шинэ түвшинд гаргах, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2016 оны А-46 дугаар тушаалаар “Худалдааны тухай”, “Дэмпингийн тухай” хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-нд хуулийн төслийн ажлын хэсгийн анхны хурлыг зохион байгуулна	
9	Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, нийтийн хоол, ахуйн үйлчилгээний салбарын стандартыг шинэчлэх болон шинээр боловсруулж, олон улсын болон бүс нутгийн түвшинд хүргэх /Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2019	Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, нийтийн хоол үйлчилгээний салбарын стандар-туудыг шинэчлэн найруулж батлуулах	-Стандартчилал хэмжил зүйн үндэсний төвийн дэргэд техникийн хороонд хамтран ажиллах санал хүргүүлсэн. 2017 онд стандартыг шинэчлэн боловсруулахаар төлөвлөөд байна.	
10	Ахуй үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Хөтөлбө-рийг боловс-руулах судалгаа, уулзалт хэлэлцүүл-гүүд хийгдэх, хөтөлбө-рийг боловс-руулах	-Одоогийн байдлаар 2014-2016 оны хооронд хэрэгжсэн “Ахуйн үйлчилгээний салбарыг дэмжих хөтөлбөр”-ийн 21 аймгаар авч хаалтын тайланг нэгтгэж байна. -Мөн нийслэлд хэрэгжүүлэх “Ахуйн үйлчилгээний дэд	

					хөтөлбөр 2020"-ийг боловс-руулахаар Улаанбаатар хотын Ерөнхий менежерийн 2016 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн А/152 дугаартай тушаалаар томилогдсон хамтарсан ажлын хэсэгт ажиллаж байна.
	11	Төрийн худалдан авалтад нийлүүлэх дотоодын үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх /БТГ, Хөнгөн ҮБЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Худалдан авалт 5 хувиар нэмэгдэх	-Засгийн газрын 336 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авсан нийт бараа, бүтээгдэхүүний худалдан авалтын 2016 оны мэдээг ирүүлэх тухай ХХААХҮ-ийн сайдын 01/05,01/06 дугаартай албан тоотыг холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудад хүргүүлж мэдээ судалгаа, санал авч байна.
	12	Монголд үйлдвэрлэсэн зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн "Үндэсний бахархалт бүтээгдэхүүн"-ийг хөгжүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/	2017-2020	Импортыг орлох, экспор-тын чиг баримжаа-тай "Үндэсний бахархалт бүтээгдэхүүн"-ий шалгаруулалт явуулах	-Чанар, стандартын шаардлага хангасан бараа, бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд таниулах арга хэмжээг зохион байгуулахаар 2017 оны улсын төсөвт 30 сая төгрөгийг төлөвлөсөн.
	13	Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны чиглэлийн хүрээлэн, төвийн үйл ажиллагааг үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай уялдуулан зохион байгуулж, оновчтой бүтцэд оруулах, хүрээлэнгийн чадавхийг бэхжүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2019	Эрдэм шинжил-гээ, судалгаа-ны үр дүнг үйлдвэр-лэлд нэвтрүү-лэх, харилцан уялдаатай хамтран ажиллах тогтолцоог бий болгох	-Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны чиглэлийн хүрээлэн, төвийн эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгүүдийн үйл ажиллагаа өнөөгийн байдалтай танилцаж, тэдгээрийн үйл ажиллагааг үйлдвэрлэлийн хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан зохион байгуулж, оновчтой бүтцэд оруулах, хүрээлэнгийн чадавхийг бэхжүүлэх талаар санал боловсруулахаар ажиллаж байна.
	14	Сум хөгжүүлэх сангийн журмыг шинэчлэх, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох /БТГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Журам шинэчлэг-дэх	- Сум хөгжүүлэх сангийн журмыг шинэчлэх саналыг боловсруулах ажлын хүрээнд судалгаа хийж байна.

37	2.49. Хөдөө аж ахуйн бараа, бүтээгдэхүүний үнийн зохицуулалтын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	1	Эрх зүйн орчин бүрдүүлэх судалгаа хийх, холбогдох шийдвэрийн төслийг боловсруулах /БТГ/	2017	Судалгааг хийж, шийдвэр-ийн төслийг боловсруулах	-Яамны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрууд Бодлого төлөвлөлтийн газартай хамтран судалгаа, санал боловсруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.
38	2.50. Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны салбарт урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын болон санхүү, зээлийн уян хатан бодлого хэрэгжүүлнэ.	1	"Загвар хоршоод"-ыг байгуулж, хөрөнгө санхүүгээр дэмжлэг үзүүлэх /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	50 хоршоо-дод дэмжлэг үзүүлэх	"Загвар хоршоод"-ыг байгуулж, хөрөнгө санхүүгээр дэмжлэг үзүүлэх ажлын хүрээнд судалгаа хийж байна.
		2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэн, зээлийн болон батлан даалтын нөхцөлийг сайжруулах /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	ААН-үүдийн эргэлтийн хөрөнгө нэмэгдэж, тоног төхөөрөмж шинэчлэг-дэн ажлын байр нэмэгдэх	-Жижиг, дунд үйлдвэрийн зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэн, зээлийн болон батлан даалтын нөхцөлийг сайжруулах хүрээнд ЖДҮХСан, Хөгжлийн банк, Зээлийн батлан даалтын сантай хамтран ажиллаж судалгаа хийж байна.
		3	Экспортын чиглэлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, Үйлдвэр хөгжүүлэх санг байгуулах, эх үүсвэрийг бүрдүүлэх талаар холбогдох шийдвэрийг батлуулах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017	Үйлдвэр хөгжүүлэх санг байгуулах, эх үүсвэрийг бүрдүүлэх талаар холбогдох эрх зүйн баримт бичиг боловс-руулах	-Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, түүнд хяналт тавих журмыг Засгийн газрын 2016 оны 193 дугаар тогтоолоор баталсан. -Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх санд улсын төсвөөс 2016 онд 5.0 тэрбум төгрөг хуваарилагдсан. Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн төсвийн сарын хуваарийг хийж, Аж үйлдвэрийн сайдад танилцуулан хуулийн хугацаанд СЯ-д хүргүүлэн, Сангийн сайдын тушаалаар батлуулав. 2016 оны Төсвийн тодотголтой холбогдон төсөвт буцаан татагдсан. -УИХ-ын 2016 оны ээлжит сонгуулийн үр дүнд шинээр байгуулагдсан Засгийн газрын бүтэц, чиг үүрэгт өөрчлөлт орж, Аж үйлдвэрийн яамны чиг үүрэг ХХААХҮЯ-нд шилжин ирсэнтэй холбогдуулан журмын хэрэгжилтийг зохион байгуулахаар ажиллаж байна. -Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг технологийн түвшиний үнэлгээ хийгдсэн ААН-д олгох хуулийн зохицуулалтын дагуу БСШУЯ-тай хамтран хөнгөн үйлдвэрийн салбарт хийгдэх технологийн үнэлгээний журам боловсруу-лахаар ажиллаж байна.

		4	Гадагш урсах валютын урсгалыг сааруулах өндөр үр ашиг бүхий дэвшилтэт технологи бий болгон нэвтрүүлж, нутагшуулсан үйлдвэрт санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, Хөнгөн үйлдвэрийн технологийн түвшний үнэлгээ хийх эрх зүйн үндэслэлийг шинэчлэн боловсруулах /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017	Хөнгөн үйлдвэрийн техноло-гийн түвшний үнэлгээ хийх эрх зүйн үндэслэ-лийг шинэчлэн боловс-руулах	-Хугацаа болоогүй.
39	2.51. Ноос, ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн бэлтгэл тээвэрлэлт, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, түүхий эдийн санг бий болгоно.	1	Түүхий эдийн бэлтгэл, тээвэрлэлтийг боловсронгуй болгож, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Түүхий эдийн бэлтгэл тээвэр-лэлт, тээвэр ложисти-кийн чиглэлээр судалгаа, тооцоо хийж, загвар цэг байгуулах ажлыг хувийн хэвшилтэй хамтран зохион байгуулах	-Түүхий эдийн бэлтгэл, тээвэрлэлтийг боловсронгуй болгож, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүд, хандивлагчдын санхүүжилттэй төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх боломжийг судалж байна.
		2	Ноос, ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн сан байгуулж, эргэлтийн хөрөнгийн дэмжлэг үзүүлэх /БТГ, Хөн.ҮБХЗГ/	2017-2020	Ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн сан байгуулах, эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгох механиз-мыг бүрдүүлэх эрх зүйн баримт бичиг боловс-руулах	-“Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөр” батлах тухай УИХ-ын 2016 оны 71 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан төлөвлөгөөний 2.1.10-д “Ноолуур” хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруу-лахаар ажиллаж байна. -Энэ хөтөлбөрийн хүрээнд ноолууран түүхий эдийн сан байгуулахаар төлөвлөн шийдвэрийн төсөл боловсруулж байна.
40	2.52. Олон улсын худалдааны болон хөрш орнуудын боомтын бүсэд	1	Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын худалдааны	2017-2020	Олон улсын худалдаа-ны болон цахим худалдаа-ны	-Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспо зохион байгуулах

	<p>үйлдвэрлэл, худалдаа хөгжүүлэхийг дэмжинэ.</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ/</p>		<p>болон цахим худалдааны сүлжээнд хамруулах боломжийг судалж, бараа бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ, ГХАХ/</p>		<p>сүлжээ, Монголын бараа бүтээгдэхүүнийг нийлүүлэх боломжийг судлах</p>	<p>хүрээнд Японы Жайка байгууллагын сайн дурын ажилтан Юоко Хондатай хамтран бараа бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол, загвар дизайныг сайжруулах талаар цайны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 35 иргэн ААН, инкубаторуудын холбооны бойжигч 20 иргэнд сургалтыг зохион байгуулав.</p>
		2	<p>Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспо зохион байгуулах</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ, ХНХҮЗХ/</p>	2017-2020	<p>"Монгол-Хятадын экспо" үзэсгэлэн яармагийг зохион байгуулах, бусад орнуудтай хамтарсан үзэсгэлэн зохион байгуулах чиглэлээр судалгаа хийх</p>	<p>-2017 оны 4 дүгээр улиралд БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөх хотод "Монгол-Хятадын экспо" хоёр дахь удаагийн үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулахаар болсон ба уг арга хэмжээг Монголын талаас зохион байгуулах ажлын хэсгийг Хүнс хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2016 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 185 дугаар тушаалаар байгуулав.</p>
		3	<p>Монгол брэнд бүтээгдэхүүнийг дэлхий нийтэд сурталчлах, таниулах</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>"Хаан ширхэгт" брэндийг үйлдвэрлэн, гэрчилгээ олгож, борлуулалтыг 500 саяд хүргэх</p>	<p>-Хаан ширхэгт чанарын гэрчлэх тэмдэг эзэмших онцгой эрхийн гэрчилгээг ХХААХҮЯ-ны нэр дээр шилжүүлэхээр Монголын Оюуны өмчийн газарт санал хүргүүлэн шийдүүлэв.</p>
41	<p>2.53. Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарын боловсон хүчнийг бэлтгэх, сургах, давтан сургах тогтолцоог хөгжүүлж "Мэргэжилтэй ажилтан" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.</p>	1	<p>Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг бусад яамдтай уялдуулан хэрэгжүүлэх</p> <p>/Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>Зорилтот мэргэжлийн жагсаал-тад оруулж батлуулах</p>	<p>-Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг БСШУСЯ, ХНХЯ-тай хамтран хэрэгжүүлэх, Япон зэрэг оронд дадлагажигч явуулж сургах чиглэлээр санал солилцож, судалгааг эхлүүлж байна.</p>
		2	<p>"Мэргэжилтэй ажилтан" хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулах БТГ,</p> <p>Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/</p>	2017-2020	<p>Боловсролын байгууллага, ажил олгогч хамтарч сургалтын хөтөлбөр боловсруулах</p>	<p>-ШУТИС-ын Үйлдвэрийн технологийн сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар санал боловсруулан хамтран ажиллаж байна.</p>

		3	Жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарын ажиллах хүчнийг бэлтгэх, сургах, давтан сургах арга хэмжээг МСҮТ-үүдийг түшиглэн зохион байгуулах /ЖДҮХБХЗГ/	2017-2020	Холбогдох дүрэм журам батлагдах	-Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрт мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх зорилтыг тусган хэрэгжүү-лэхээр төлөвлөж байна.
42	2.54. Хөнгөн үйлдвэрийн салбаруудыг хөгжүүлэх зорилгоор зөвлөгөө, мэдээлэл, сургалт явуулах мэдээллийн болон инкубатор төвийг тухайн салбарын мэргэжлийн холбоодыг түшиглэн байгуулахыг дэмжинэ.	1	Хөнгөн үйлдвэрийн салбарт тэргүүний дэвшилтэт технологи дамжуулах, нэвтрүүлэх чиглэлээр ажиллаж байгаа хувийн хэвшлийн байгууллагаар төрийн зарим үүргийг гүйцэтгүүлэх, санхүү болон эрх зүйн дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллах, АХБ, ЕСБХБ-ны төслийн хүрээнд хамтран ажиллах /Хөн.ҮБХЗГ, ГХАХ/	2017-2018	Технологи дамжуулалт, зөвлөгөө мэдээл-лээр үйлчилсэн 1 гэрээт ажил хийгдэж, технологи нутагшуу-лах нөхцөл бүрдэх	-ХХААХҮ-ийн сайд, Италийн ЭСЯ-тай хамтран ажиллах, санал солилцох уулзалтыг 2016 оны 11 сарын 14-нд зохион байгуулж, Монголын ноос, ноолуурын холбоо Итали улсын тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоотой хамтран ажиллаж мэргэжлийн холбоог түшиглэн явуулж буй шинэ дэвшилтэт технологийн сургалтын талаарх мэдээллийг танилцуулав. -Мөн Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилтийн хүрээнд хөнгөн үйлдвэрийн техник, технологи, тоног төхөөрөмжийг орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр шинэчлэх, бүтээгдэхүүний чанар, стандартыг сайжруулах, монголын бүтээгдэхүүний брэндийг хөгжүүлэх, боловсон хүчнийг чадавхижуулах, төсөлд хамрагдсан компаниудын нэмүү өртгийн сүлжээг хөгжүүлэх чиглэлээр арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. -Европын холбооны санхүүжилтээр хэрэгжиж эхэлж байгаа “Хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн болон хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийн өртөгийн сүлжээг хөгжүүлэх нь” төслийн Арьс шир, ноос, ноолуурын үйлдвэрлэлийн өртөгийн сүлжээнд оролцогчдыг тодорхойлох, үйл ажиллагааны чиглэлээр холбоо тогтоох, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж судалгаа хийж байна.
		2	Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдэд үзүүлэх бизнес инкубацийн үйлчилгээг боловсронгуй болгох, гарааны бизнес	2017-2020	Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч-дэд үзүүлэх бизнес инкуба-цийн үйлчилгээ шинэ	-АНУ-ын Олон улсын хөгжлийн агентлаг (USAID), Хөгжлийн шийдэл ТББ-тай хамтран жижиг, дунд бизнесүүдийг санхүүгийн хувьд илүү бат бөх, тогтвортой үйл ажиллагаатай болоход шаардлагатай санхүүжилтийг банк, санхүүгийн байгууллагаас олж

			эрхлэгчдийг дэмжин хөгжүүлэх /ЖДҮХБХЗГ/		түвшинд хүрч, шинээр гарааны бизнес эрхлэгчид болон инкуба-циас үйлчилгээ авсан иргэн, ААН-ийн тоо нэмэгдэх	авахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хэрэгжүүлж буй REACH төсөлтэй хамтран 2016 оны 10 дугаар 26-нд “Жижиг, дунд бизнесүүдийн санхүүжилтийг дэмжих нь” сэдэвт форумыг зохион байгуулав.
43	2.55. Гадаад орны өндөр болон дэвшилтэт технологи бүхий үйлдвэрийг франчайзаар оруулж нутагшуулан, хөнгөн, жижиг дунд үйлдвэрийн салбарт “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ.	1	Экспортын бүтээгдэхүүний өсөлтийг нэмэгдүүлэх “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжих /Хөн.ҮБХЗГ, ЖДҮХБХЗГ/	2016-2020	Гадаад орны дэвшилтэт технологийн болон франчайз үйлдвэ-рийг судлан сонгох, үйлдвэр-лэгчдийг холбох, бизнесийн цогц систем, тогтолцоо-ны сургалт бүхий арга зүйн зөвлөгөө-гөөр хангах, сурталч-лан дэлгэ-рүүлж загвар үйлдвэ-рийг бий болгоход дэмжлэг үзүүлэх	-Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрт Экспортын бүтээгдэхүүний өсөлтийг нэмэгдүүлэх “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжих зорилтыг тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна. Япон, Итали зэрэг улс орны дэвшилтэт технологийн болон франчайз үйлдвэрийг судлан сонгох, үйлдвэрлэгчдийг холбох, сургалт явуулах чиглэлээр уулзалт, хэлэлцээ хийж байна.
44	2.56. Хөнгөн үйлдвэрийн чиглэлээр дэлхийн тэргүүлэх, дэвшилтэт техник, технологийн үзэсгэлэнг Монгол Улсад тогтмол зохион байгуулж, гадаад оронд зохион байгуулагдаж байгаа үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, бараа, бүтээгдэхүүний үзэсгэлэнд үйлдвэрлэгчдийг дэмжиж хамруулна.	1	Үйлдвэрлэл өндөр хөгжсөн улсын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай танилцах, туршлага судлах, нэвтрүүлэх, үзэсгэлэн яармагт оролцоход дэмжлэг үзүүлэх /ТЗУГ, Хөнгөн ҮБХҮГ, Хү.ҮБХЗГ, ГХАХ/	2017-2020	Парисын яармаг, Германы ногоон долоо хоног үзэсгэлэн яармагт үйлдвэр-лэгчдийг хамруулан оролцуулж, худалдаа, хамтын ажиллагаа-ны гэрээ, хэлэлцээр хийхэд туслалцаа үзүүлэх	-ХХААХҮ-ийн сайд П.Сэргэлэн тэргүүтэй төлөөлөгчид 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-22-ны өдрүүдэд Германы ногоон долоо хоног үзэсгэлэн яармагт оролцож байгаа ба үндэсний үйлдэрлэгчдээс “Бэст буйдан” ХХК болон Төв аймгийн мах боловсруулах үйлдвэрийн төлөөлөл дагалдан яваа болно. -ӨМӨЗО-ны Ардын Засгийн газартай ХХААХҮЯ хамтран Монгол-Хятадын 2 дах удаагийн экспо арга хэмжээг 2017 оны 9 дүгээр сард зохион байгуулахаар санамж бичгийг байгуулаад байна. Санамж бичгийн дагуу ХХААХҮЯ-ны ТНБД Л.Баяртулгаар ахлуулсан Монголын талын ажлын хэсгийг байгуулан зохион байгуулалтын асуудлаар Хятадын талтай санал солилцож байна.

		2	"Монголд үйлдвэрлэв" үзэсгэлэн, худалдааг тогтмолжуулж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх /ЖДҮХБХЗГ, Хөн.ҮБХЗГ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Монголд үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд сурталчлах үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	-“Монголд үйлдвэрлэв-2017” үзэсгэлэн худалдааг зохион байгуулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн тушаалын төслийг боловсруулав. Үзэсгэлэн худалдааг 2017 оны 2 дугаар сард зохион байгуулахаар бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.
		3	Үндэсний уламжлалт болон орон нутгийн онцлог бүхий хоол, үйлдвэрлэл үйлчилгээг хөгжүүлэх зорилгоор дэмжих, таниулах, сурталчлах /ХНХҮЗХ, Хү.ҮБХЗГ/	2017-2020	Үндэсний болон бүс нутгийн онцлогтой хоол, ундааны мэдээлэл, судалгааг хийж, нэгтгэх	-2016 оны байдлаар үндэсний болон бүс нутгийн онцлогтой хоол, ундааны нэгдсэн мэдээлэл, судалгаа дутмаг бөгөөд ЗГ-ын 2017 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд аймаг орон нутгийн ХХААГ-уудтай хамтран ажиллах ажлын төлөвлөгөөнд тусгасаж, хэрэгжилтийн тайланг хагас жил тутамд авч, нэгдсэн мэдээллийн сан үүсгэхээр тусгасан болно. -Зүүн болон Говийн бүс, Улаанбаатар хотноо уламжлалт болон орон нутгийн онцлог бүхий хоол, үйлдвэрлэл үйлчилгээ хөгжүүлэх зорилгоор сургалтууд болон мастер тогоочдын тэмцээнийг зохион байгуулав. -2016 оны 10 дугаар сарын 05-ны өдөр ХХААХҮ-ийн салбарыг сурталчлах, Дэлхийн хүнсний өдөрт зориулсан өдөрлөгийн үеэр Монгол үндэсний хоол, идээ ундааг иргэд, хэрэглэгчдэд сурталчлах арга хэмжээг зохион байгуулж, эрүүл хоол, хүнс, хөнгөн үйлдвэрийн бараа бүтээгдэхүүнээр үйлчилсэн
45	2.57. Хөнгөн үйлдвэрийн парк байгуулж, салбарын үйлдвэрүүдийн хамтын ажиллагааг дэмжин, кластерыг бүртгэлжүүлэн бодлогоор дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Арьс, ширний үйлдвэрийн парк байгуулж, үйлдвэрүүдийг кластераар хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, загвар үйлдвэр байгуулахыг дэмжих	2016-2020		-Арьс, ширний үйлдвэрийн цогцолборын дэд бүтцийг байгуулах үүрэг бүхий төслийн нэгж болох Нийслэлийн Засаг даргын харьяанд “Эмээлтийн Хөнгөн үйлдвэрлэлийн технологийн паркийн төслийн нэгж” орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрыг байгуулж, үйл ажилагаагаа эхлээд байна. -Сонгосон байршилд байгаль орчинд ээлтэй, хаягдлаа бүрэн боловсруулах чадвартай Арьс ширний үйлдвэрийн цогцолбор байгуулахад усны нөөц, дэд

						<p>бүтэц болон одоогийн арьс ширний үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийн эрх ашигт нийцүүлэхээр ажиллаж байна.</p> <p>-Нийслэлийн ЗДТГ-аас Эмээлтийн хөнгөн үйлдвэрийн үйлдвэрлэл, технологийн паркийн I ээлжийн дэд бүтэц болох Цэвэрлэх байгууламж, Ажлын даалгавар боловсруулж, Нийслэлийн Хот байгуулалт, ерөнхий төлөвлөгөөний газраар 2015 онд батлуулсан. Үүний дагуу Европын сэргээн босголт хөгжлийн банктай Нийслэлийн Засаг дарга 2016 онд санамж бичиг байгуулсан.</p> <p>-Ундны усан хангамж, Технологийн усан хангамж, Парк доторх инженерийн шугам сүлжээ, Авто замын Зураг төслийг нийслэлийн төсвийн хөрөнгөөс 1.5 тэрбум төгрөгөөр гүйцэтгүүлж холбогдох байгууллагуудаар батлуулж хүлээн авсан.</p>
		2	Арьс, ширний үйлдвэрийн паркийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт бий болгох болон хаягдал усыг цэвэршүүлэх, ариутгах, дахин ашиглах орчин үеийн дэвшилтэт технологитой цэвэрлэх байгууламжийг байгуулах ажлыг зохион байгуулах	2017-2018	ТЭЗҮ-ийг хийлгэх	<p>-“Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн саналыг ЗГ-ын хуралдаанаар 2015 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр хэлэлцүүлж, 459 дүгээр тогтоолоор батлуулсан.</p> <p>-Энэхүү тогтоолын дагуу “Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн үндэслэл, танилцуулгыг БНСУ-ын ЭКСИМ банкны Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн фондын холбогдох маягтын дагуу бэлтгэж, Монгол улсын Сангийн яамны Зээл тусламжийн газраар дамжуулан хүргүүлсэн.</p> <p>-Монгол, БНСУ-ын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд БНСУ-ын ЭКСИМ банкны төлөөлөгчид 2016 оны 2 дугаар сарын 18-ны өдөр Улаанбаатар хотод Сангийн яаман дээр ирж ажиллахад, “Арьс ширний үйлдвэрүүдийн цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн талаар Аж үйлдвэрийн яамнаас танилцуулга хийсэн. БНСУ-ын ЭКСИМ банкны процедурын дагуу төслийг судлаж байна. Энэхүү үйл явц 5-6 сарын хугацаа шаардана гэдгийг БНСУ-ын</p>

						<p>талаас мэдээллэсэн.</p> <p>-Мөн БНСУ-ын ЭКСИМ банкны төлөөлөгчид 2016 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр Улаанбаатар хотод Сангийн яаман дээр ирж ажиллах үеэр дээрхи төслийн ТЭЗҮ-ийг БНСУ-ын ЭКСИМ банкны Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангаас олгодог техникийн туслалцааны хүрээнд боловсруулж өгөх боломжтойгоо илэрхийлээд байгаа юм.</p> <p>-“Урьдчилсан цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх” төслийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах талаар Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангийн техникийн туслалцааг авах хүсэлтийг Монгол улсын Сангийн ямаар дамжуулан БНСУ-ын Сангийн яаманд уламжлах шаардлагатай байх бөгөөд Аж үйлдвэрийн яамны 2016 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрийн дугаартай албан бичгээр хүргүүлсэн.</p> <p>-Монгол улсын Засгийн газрын шинэ бүтэцтэй холбогдуулан, Сангийн яамнаас чиг үүргийн хүрээнд ХХААХҮЯ-аас дээрхи хүсэлтийг дахин ирүүлэхийг мэдэгдсэний дагуу НЗДГТ-ын саналыг албан бичгээр авч, 2016 оны 10 дугаар сарын 12-ны 01/707 албан бичгээр хүргүүлээд байна.</p>
46	<p>2.58. Хөдөө аж ахуйн биржээр арилжаалах бараа, түүхий эдийн нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгоно.</p> <p>/БТГ/</p>	1	Хөдөө аж ахуй болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хоршоодын бэлтгэсэн малын гаралтай түүхий эдийг хөдөө аж ахуйн биржээр арилжих ажлыг эрчимжүүлэх	2017-2020	Хоршоо-дыг биржийн арилжаанд оролцох боломж-жоор хангах	-Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй хоршоодын судалгааг хийж байна. Хоршоо нь малчдын мал, түүхий эдийг цуглуулж анхан шатны тордолт хийн биржийн стандарт, эрүүл ахуйд нийцүүлэн бэлтгэж, биржтэй цахим хэлбэрээр зайнаас шууд холбогдох ба бирж дээр бараа, түүхий эдээ борлуулах захиалгыг биржийн арилжааны системээр дамжуулан гүйцэтгэх боломжтой бөгөөд биржийн итгэмжлэгдсэн агуулахад бараа, түүхий эдээ хадгалж, бүртгэл хөтлөх юм.
		2	Хөдөө аж ахуйн биржийн системийг онлайн горимд шилжүүлэн хөгжүүлж, олон улсын шаардлагад нийцсэн технологийн шинэчлэл хийх	2017-2020	Тоног төхөөрөмж суурилуулах ажил эхлэх	-Улсын Их хурлын 2015 оны 70 дугаар тогтоол, Засгийн газрын 2015 оны 330 дугаар тогтоолоор “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК дахь төрийн эзэмшлийг 34 хувь байх хэмжээнд нэмэлт хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө оруулалт босгож, компанид технологийн

						шинэчлэл хийхийг даалгасан. -Энэ ажлын хүрээнд Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна.
47	3.2.36. Салбарын эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх өндөр технологийн судалгаа ба хөгжил, инновацийн болон зөвлөх, нэвтрүүлэх үйлчилгээний үйл ажиллагааны суурь бүтцийг хөгжүүлэх, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ. /БТГ/	3	Судалгаа, хөгжлийн инкубатор төв, загвар аж ахуй, агро парк байгуулахад бодлогоор дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	10-15 загвар аж ахуй байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Хугацаа болоогүй.
		4	Зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулах	2017-2020	Хууль боловсруулах суурь судалгаанууд хийгдэх	-“Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай” хуулийн үзэл баримтлалын төсөл, хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Сайдын 2016 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдрийн А-59 дүгээр тушаал батлагдсан байна. -“Инноваци-боловсрол хөдөө аж ахуйн салбарт” Үндэсний чуулганыг 2016 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдөр Төрийн ордны Сүхбаатар танхимд зохион байгуулж, чуулганаар “Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай” хуулийн үзэл баримтлалын төсөлд тусгах санал зөвлөмжийн талаар хэлэлцэж зөвлөмж гарав.
48	3.2.37. Нээлттэй лабораторид суурилсан био, нанотехнологийг хөгжүүлж, оюуны багтаамж өндөртэй, экспортын чиг баримжаатай бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлнэ. /БТГ/	3	Инновацийн зуучлал, мэдээлэл, маркетингийн тогтолцоог хөгжүүлэх чиглэлээр үндэсний болон олон улсын чуулган, зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, тодорхой шийдэл, үр дүнд хүрэх	2017-2020	Салбарын судалгаа ба хөгжлийн чиглэлээр олон улсын чуулган 1, салбарын хэмжээний зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүү-лэг 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулах	БТГ-аас биелэлт авах
		4	Био, нано технологийг хөгжүүлж оюуны багтаамж, экспортын чиг баримжаатай бүтээгдэхүүний нэр төрөл,	2017-2020	5 иннова-цийн төсөл, 2-3 гарааны компани байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Хугацаа болоогүй

			тоо хэмжээг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн инновацийн төслүүдийг хэрэгжүүлж, гарааны компани байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх			
ЗУРГАА. АЙМАГ, ОРОН НУТГИЙН ТАЛААР ТУСГАЙЛАН ОРУУЛАХ ЗААЛТУУД						
6.1. Архангай аймаг						
49	6. Өргөн хэрэглээний 8 нэрийн бараа бүтээгдэхүүнийг аймагтаа үйлдвэрлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ. /Хүнсний ҮБХЗГ/	1	Өргөн хэрэглээний 8 нэрийн бараа бүтээгдэхүүнийг аймагтаа үйлдвэрлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлэх	2016-2020	Үйлдвэр баригдах	-Хүнсний тухай хуулийн 6.5-д заасны дагуу нутаг дэвсгэрийнхээ хүн амыг стратегийн хүнсээр тогтвортой, хүртээмжтэй хангах арга хэмжээг тухайн шатны Засаг дарга авч хэрэгжүүлнэ.
	7. Газар тариалангийн бүс нутгийг түшиглэн малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	1	Газар тариалангийн бүс нутгийг түшиглэн малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх /Эрдэнэбулган, Төвшрүүлэх, Хайрхан, Өлзийт сумдад тэжээлийн үйлдвэр	2016-2020	Аймгийн хэмжээнд дотоодын хэрэгцээнй 30 хувийг хангах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.2. Баян-Өлгий аймаг						
50	4. Өлгий хот болон Дэлүүн, Булган, Ногооннуур, Улаанхус, Цэнгэл, Толбо зэрэг томоохон сумдад арьс шир боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	3	Үйлдвэр байгуулах, ашиглалтад оруулах, үр ашигтай үйл ажиллагаа явуулахад бодлогоор дэмжлэг үзүүлэх	2017-2020	Дэлүүн, Ногооннуур сумдад үйлдвэр барих	-Эхний ээлжинд арьс ширэн түүхий эдийг тордох, чанар хамгаалалт хийх цехийг орон нутагт байгуулахаар судалгаа хийж байна. -Орон нутагт үйлдвэр байгуулахад түүхий эд, дэд бүтцийн нөөц, ажиллах хүчний боломж, зах зээл зэрэг хүчин зүйлүүдтэй уялдуулахаар нөхцөл байдлыг нь судалж байна.
6.3. Баянхонгор аймаг						
51	7. Ноос, ноолуур болон мал аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Үйлдвэрийг байгуулж ашиглалтад оруулах	2017-2020	Үйлдвэрийн ТЭЗҮ-ийг хийлгэх, барилгын ажлыг эхлүүлэх	-Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

	8. Жил бүр 20-оос доошгүй инженерийн хийцтэй гүн өрмийн худаг гаргаж, 50-аас багагүй газарт усны хайгуулын ажил хийнэ. /МААБХЗГ/	1	Хайгуул хийсний үр дүнд инженерийн хийцтэй гүн өрмийн 80 худаг гаргах, хайгуулын ажлыг 200 цэгт хийх	2017-2020	Усны хайгуулын ажлыг 50 цэгт хийх, шинээр 20 инженерийн хийцтэй гүн өрмийн худаг гаргах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
	6.4. Булган аймаг					
52	2. Булган аймгийн газар тариалан эрхлэгчдийг дэмжих зорилгоор Хутаг-Өндөр суманд 15000 тн багтаамжтай үр тариа хадгалах элеваторын барилгыг барих, аймгийн төв, Хутаг-Өндөр сумдад төмс, хүнсний ногоо хадгалах механикжсан зоорь барина. /ГТБХЗГ/	1	Газар тариалан эрхлэгчдийг дэмжих зорилгоор Хутаг-Өндөр суманд 15000 тн багтаамжтай үр тариа хадгалах элеваторын барилгыг барих	2017-2020	Тэшиг, Хутаг-Өндөр, Баян-Агт, Сайхан, Хөвсгөл аймгийн Тариалан сумуудын үр тариаг хадгалах, нөөцлөх боломжтой болох	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
		2	Аймгийн төв, Хутаг-Өндөр сумдад төмс, хүнсний ногоо хадгалах 5000 тн багтаамжтай механикжсан зоорь барих	2017-2020	Хүнсний ногооны хангамж нэмэгдэж, хүнсний баталгаат байдал сайжрах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
	3. Мах боловсруулах дунд зэргийн хүчин чадал бүхий үйлдвэрийг Булган, Дашинчилэн сумдад байгуулна. /Хү.ҮБХЗГ/	1	Мах боловсруулах дунд зэргийн хүчин чадал бүхий үйлдвэрийг Булган, Дашинчилэн сумдад байгуулах	2017-2020	Дашинчилэн суманд махны үйлдвэр байгуулах	-Булган суманд төсвийн хөрөнгөөр (УИХ-ын гишүүний хувиарлагдсан хөрөнгөөс 100.0 сая.төг-ийн санхүүжилтээр) барилга баригдаж, тоног төхөөрөмж суурилагдсан дунд зэргийн хүчин чадал бүхий махны үйлдвэрт Булган аймгийн “Бүрэн зуу” ХХК нь хувийн хөрөнгө оруулалт хийж, барилгыг гүйцээн барих саналыг аймгийн ХХААГ-т тавьсан байна. Саналын дагуу ХХААГ-аас зохицуулалтын ажлыг хийж байна. -Түүнчлэн Булган суманд дунд зэргийн хүчин чадалтай мал төхөөрөх үйлдвэр байгуулах талаар “Мерси Кор” ОУБ-тай хамтран ажиллаж, хөргүүртэй зоорь, махны нөөцийн талаарх судалгааг гаргаж хүргүүлсэн.

6.7. Дархан-Уул аймаг						
53	3. Арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэрийг байгальд ээлтэй цогцолбор хэлбэрээр хөгжүүлнэ. ХөнбҮБХЗГ	1	Арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэрийг байгальд ээлтэй цогцолбор хэлбэрээр хөгжүүлэх	2017-2020	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр дэд бүтцийн зураг төсөл боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.11. Завхан аймаг						
54	3. Аймагтаа хөдөө аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Тэлмэн суманд хөдөө аж ахуйн үйлдвэрийн цогцолбор байгуулах ажлын хүрээнд суурьшлын бүсийн зураг төсвийг боловсруулах	2017-2020	Суурьшлын бүсийн зураг төсөв боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.12. Орхон аймаг						
55	7. Зоорьтой хүнсний зах байгуулж, төмс, хүнсний ногооны хангамжийг эрс сайжруулна. /ГТБХЗГ/	1	Зоорьтой хүнсний зах байгуулж, төмс, хүнсний ногооны хангамжийг эрс сайжруулах	2016-2020	Зураг төсвийн ажил хийгдэх	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.15. Сүхбаатар аймаг						
56	1. Ноолуур, ноос угаах самнах, ээрэх зэрэг хөдөө аж ахуйн түүхий эд боловсруулах үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Хөдөө аж ахуйн түүхий эд, бүтээгдэхүүн боловсруулах төв байгуулах	2017-2020	Төвийн үйл ажиллагаа эхлэх	-Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна.
6.16. Сэлэнгэ аймаг						
57	3. Сум бүрт төмс хүнсний ногооны зоорь барьж, ногоог жилийн туршид хадгалах, борлуулах боломжийг бүрдүүлнэ. /ГТБХЗГ/	1	Сум бүрт төмс, хүнсний ногооны зоорь барих	2017-2019	6 суманд барих	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
		2	Улаанбаатар хотод Сэлэнгэ аймгийн ногоочдын төмс, хүнсний ногоо хадгалах нэгдсэн зоорь барих /1000 тн/	2017	Зураг төсөв, ТЭЗҮ-ийг боловсруулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.

6.17. Төв аймаг						
58	2. Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг нь өргөжүүлэх аж ахуйн нэгж, иргэдийг дэмжинэ. /МААБХЗГ/	1	Малын тэжээлийн тариалалтын бүс нутгийг тогтоож, тэжээлийн ургамлын үрийн нөөцтэй болгох, малын тэжээлийн ургамлын тариалалтыг нэмэгдүүлж, эрчимжсэн аж ахуйн тэжээлийн хэрэгцээг хангах, малын тэжээлийн үйлдвэрийг 5-с доошгүй сумдад байгуулах	2017-2020	Малын тэжээлийн үйлдвэр 2 суманд байгуулах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.18. Увс аймаг						
59	3. Малын гаралтай түүхий эд, жимс, жимсгэнэ, хүнсний ногоо боловсруулах жижиг, дунд үйлдвэрийг эрчимтэй хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	1	Дулааны аргаар мах боловсруулах үйлдвэр байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2018		-Увс аймгийн засаг даргын 2016-2020 онд хэрэгжүүлэх “Манай увс” Үйл ажиллагааны хөтөлбөрт саналыг тусган ажиллаж байна.
		2	Сүүний үйлдвэр байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2019		-Увс аймгийн засаг даргын 2016-2020 онд хэрэгжүүлэх “Манай увс” Үйл ажиллагааны хөтөлбөрт саналыг тусган ажиллаж байна.
		3	Хүнсний ногоог вакуумжуулсан аргаар боловсруулах үйлдвэр байгуулах /Хү.ҮБХЗГ/	2018		-Увс аймгийн засаг даргын 2016-2020 онд хэрэгжүүлэх “Манай-Увс” Үйл ажиллагааны хөтөлбөрт саналыг тусган ажиллаж байна.
		4	Малын арьс шир, ноос боловсруулах үйлдвэр байгуулах /Хөн.ҮБХЗГ/	2018-2019		Хугацаа болгоогүй.
		5	Чацарганыг кластержуулж хөгжүүлэх, боловсруулах үйлдвэрийн технологийг шинэчилж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх /ГТБХЗГ/	2017-2018	Ажлын гүйцэтгэлийг 40 хувьд хүргэх	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.

6.19. Ховд аймаг						
60	7. Малын гаралтай түүхий эд болон ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэр байгуулна. /Хөн.ҮБХЗГ/	7	Малын гаралтай түүхий эд болон ноос ноолуур боловсруулах үйлдвэр байгуулах	2017-2018	Зураг төсвийн дагуу тендер зарлаж, ажлын гүйцэтгэлийг 50 хувьд хүргэх	-Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна
61	9. Малын гаралтай түүхий эдийн боловсруулалтын цэвэрлэх байгууламж барина./Хөн.ҮБХЗГ/	9	Малын гаралтай түүхий эдийн боловсруулалтын цэвэрлэх байгууламж барих	2017	ХАА-н гаралтай түүхий эд боловсруулах үйлдвэрийг ашиглалтад хүлээн авах	Улсын төсөвт тусгагдаагүй.
6.21. Хэнтий аймаг						
62	2. 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд арьс шир боловсруулах, ноос ноолуур угаах үйлдвэрийг барихыг дэмжинэ. /Хөн.ҮБХЗГ/	1	Арьс, шир боловсруулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах	2017-2020	Барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэл 25 хувьд хүрэх	-Эхний ээлжинд арьс ширэн түүхий эдийг тордох, чанар хамгаалалт хийх цехийг орон нутагт байгуулахаар судалгаа хийж байна. Орон нутагт үйлдвэр байгуулахад түүхий эд, дэд бүтцийн нөөц, ажиллах хүчний боломж, зах зээл зэрэг хүчин зүйлүүдтэй уялдуулахаар нөхцөл байдлыг нь судалж байна. -Хэнтий аймаг өнгөрсөн жилд байгуулагдсан гутлын үйлдвэрийн үйл ажиллагааг сэргээх чиглэлээр хувийн хэвшлийн эрх ашиг, бизнес төлөвлөгөөг сайжруулахаар төлөвлөн, судалж байна. -Үйлдвэрижилт 21:100 хөтөлбөрийн хүрээнд Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэртэй хоршин ажилладаг орон нутагт шилжин ажиллаж байгаа ноос угаах үйлдвэрийг хөгжүүлэхээр төлөвлөж байна